

CHOV OVIEC a KÔZ

Vydáva Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo pre priaznivcov chovu číslo 3 / 2009

www.zchok.sk

OBRÁZKY Z BONITÁCIÍ

Agrodružstvo Granč-Petrovce, farma Dúbrava

Agro Čirč

Agroosivo Úsvit

Agrourbár Hrabušice

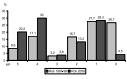
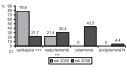

AT Tatry

IPEC Agro Malá Franková

Obsah

4	Vyhodnotenie fotografickej súťaže		
5	Odbor Živočišnej výroby a chov oviec a kôz na Slovensku		
6	Súťaž v strihaní oviec Liptovská Lúžna 2009		
9	Produkčný potenciál aukčných baranov plemena zošľachtená valaška v roku 2008		
11	Modernizovaná výroba žinčice		
13	Okienko aktualít: TSE, elektronické označovanie, plemenársky zákon		
14	Zdravotná a produkčná analýza v chove malých prežúvavcov		
16	Úspešné Bačovské dni		
19	AGROKOMPLEX 2009		
23	Produkčný potenciál aukčných baranov plemena východofrízkeho a lacaune v roku 2008		
25	Vyhodnotenie nákupných trhov		
26	Kozy vo svete i doma		
27	Na salaši pri gulášoch		
28	XL. Memoriál Profesora Antonína Hrůzu 23. 5. 2009		
30	OVENÁLIE 2009 – Ovčiariska nedeľa na Liptove		
31	SPRÁVA ZO ZASADANIA PRACOVNEJ SKUPINY COPA – COGECA PRE OVČIE A KOZIE mäso		
32	Nové genealogické línie baranov plemena cigája a zošľachtená valaška na Slovensku		
34	Boli sme pri tom: "OVENÁLIE ZLOBICE 2009"		
36	Produkčný potenciál aukčných baranov krížencov zvxVF a ZVxLCxVF v roku 2008		
40	Pozvánka na Informačnú konferenciu Aktuálne otázky v oblasti chovu oviec a kôz a ich podpory		

Uzávierka časopisu Chov oviec a kôz číslo 4/2009 – 30. 11. 2009

Po termíne uzávierky nie je možné zaradiť príspevok do aktuálneho čísla.

Chov oviec a kôz – aktuálne informácie a údaje z PK pre chovateľov a priaznivcov chovu • ročník XXIX, č. 3/2009 • **Vydáva:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku Banská Bystrica • **Šéfredaktor:** Ing. Slavomír Reľovský • **Redakčná rada:** Ing. Marek Kodada, Prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc., Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD., Ing. Jozef Eštočin, Ing. Pavel Srpoň • **Adresa redakcie:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, Skuteckého 19, 974 01 Banská Bystrica, tel. 0905406283, e-mail zchok.relovsky@orangemail.sk, **Pre-press a tlač:** KURIÉR plus REKLAMA, tel./fax: 053/4414 058 Odborárov 49, 052 01 Spišská Nová Ves • Redakcia nezodpovedá za obsahovú a jazykovú správnosť príspevkov • **ISSN 1336-4715**

Vážení priaznivci chovu oviec a kôz,

hneď na začiatok Vám chcem čo najsrdečnejšie poďakovať za priazeň, ktorú venujete tomuto časopisu a chovu oviec a kôz všeobecne. Presvedčili sme sa o tom na tohtoročnom AGROKOMPLEXE, kde ste nás mnohí nezabudli navštíviť a tým podporiť činnosť Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku. Som rád, že záujem o chov oviec a kôz je stále vysoký a tento záujem prejavujú aj mladí ľudia. Práve túto myšlienku vyslovil aj pán minister Becík, pri svojej návšteve v našich priestoroch na Agrokomplexe. Vyslovil presvedčenie, že chov oviec a kôz má na Slovensku budúcnosť a svoje opodstatnenie.

Vysoko ocenil úroveň predvážaných oviec a kôz a aj týmto vyslovil poďakovanie všetkým chovateľom, ktorí sa prišli pochváliť so svojimi nádhernými zvieratami.

V tomto čísle sa však nevenujeme iba Agrokomplexu. Tohtoročné leto prinieslo aj pre nás mnohé nové činnosti a návštevy Vami organizovaných podujatí. Jedným z nich bola napríklad akcia „Na salaši pri gulášoch“. Aj tu bolo vidieť, že chovateľská komunita nežije len svoj uzatvorený život ale otvára sa širokej verejnosti. Ďalšou takou skvelou príležitosťou pre propagáciu ovčiarstva sú aj podujatia na východe Slovenska, ktoré na-

príklad organizujú vo firme Bajeragro v Bajerovciach. Už tradične zväz uskutočnil v Liptovskej Lúžnej majstrovstvá Slovenska v strihaní oviec. Tie tohtoročné mali rekordnú účasť strihačov a vysokú úroveň.

V čísle nájdete aj témy z veterinárnej problematiky a samozrejme nesmie chýbať ani téma z mliekarstva. Sme radi, že svojimi príspevkami do tohto čísla prispeli aj priamo pracovníci ministerstva pôdohospodárstva. Aj tým Vás chcú presvedčiť, že im záleží na pravidelnom kontakte s Vami chovateľmi. O tom svedčí aj pripravovaná konferencia v Ružomberku,

na ktorú Vás pozývame na poslednej strane časopisu. Takže sa teším na stretnutia s Vami v Ružomberku 23. septembra!

Dovidenia!

Ing. Slavomír Relovský

Z ČINNOSTI ZVÄZU

Na Agrokomplexe 2009 Redakčná rada časopisu vyhlásila výsledky fotografickej súťaže, ktorá prebiehala od čísla 3/2008. Témou boli historické fotografie z prostredia ovčiarstva

1. miesto - 15- pán Ján Mačuha - Dolný Kubín - črpák
2. miesto - 45- pani Lucia Sosková - Ľubica - publikácia
3. miesto - 32- pán Pavol Susa - Spišská Nová Ves - predplatné

Výhercom
srdečne
blahoželáme!

Do funkcie nastúpil s cieľom pomôcť sektoru živočíšnej výroby, nevynímajúc samozrejme chov oviec a kôz.

Odbor Živočíšnej výroby a chov oviec a kôz na Slovensku

Začiatkom mája bol do funkcie riaditeľa Odboru živočíšnej výroby menovaný Ing. Mgr. Martin Mellen, PhD. Ide o človeka s jasným cieľom, priblížiť problémy prvovýroby k odboru a snažiť sa pomôcť sektoru živočíšnej výroby, nevynímajúc samozrejme chov oviec a kôz. Nebude to ľahké ani pre človeka prichádzajúceho priamo z praxe, pre človeka, ktorý dôverne pozná pach hospodárskych zvierat. Prakticky od ukončenia VŠP v Nitre (v súčasnosti SPU) v roku 1992 aktívne pôsobí v živočíšnej výrobe. Najprv síce pôsobil na svojej alma mater ako univerzitný pedagóg, ale od roku 1995 až do dnešného dňa aktívne pôsobí ako chovateľ, výživár, technolog, konzultant pre ekologický chov hydiny a ošípaných a naďalej externe prednáša na SPU v Nitre, ako aj na Mendelejevovej zemiedelskej univerzite v Brne. Na Ministerstvo pôdohospodárstva SR ho priniesol pocit potreby využiť a zúročiť všetky svoje skúsenosti. Položili sme mu niekoľko otázok.

Aká je aktuálna situácia v chove oviec a kôz na Slovensku?

Chov oviec je jedno z odvetví živočíšnej výroby, kde došlo v ostatných rokoch k stabilizácii stavov v počte chovaných zvierat. Ráz krajiny a jeho zachovanie predurčuje chov oviec hlavne do horských a podhorských oblastí. Ochrana životného prostredia, tvorba krajiny, maximálne využitie TTP, rozvoj agroturistiky a tým udržanie zamestnanosti na vidieku sú najdôležitejšími úlohami práve chovu oviec. Samozrejme nezabúdame ani na produkciu mlieka, mäsa a vlny. Prioritou pôsobenia nášho odboru živočíšnej výroby pre chov oviec a kôz je podpora predaja živočíšnych výrobkov, ochrana zemepisných označení, označenia pôvodu ako

aj ochrana garantovaných tradičných špecialít. Odbor živočíšnej výroby chce prispieť k zvýšenej spotrebe ovčieho a jahňacieho mäsa aj pripravovaným projektom s Českou republikou na nepriamu podporu spotreby ovčieho a jahňacieho mäsa. Spotreba mäsa na Slovensku sa dlhodobo pohybuje pod produkčnou schopnosťou chovu oviec so spotrebou za rok 2008 na úrovni 0,109 kg/osobu/rok. Taktiež je to aj so spotrebou ovčieho mlieka, ktorá v roku 2008 bola 1,5 kg na obyvateľa, a to prevažne vo forme syrov. Podpory sú smerované cez VDJ, podmienené registráciou zvierat v CEHZ, štátna pomoc na administráciu plemenných kníh a taktiež podpory z nových výziev modernizácie fariem – predaj z dvora, vytvorenie predajných miest, podpora

novovytvorených pracovných miest.

Nemožno zabúdať ani na chov kôz. Aj keď ide o menej početnú populáciu zvierat, chceme podporiť tú veľkú zainteresovanosť drobných chovateľov a ich vzťah k chovu kôz. Na tomto úseku hľadáme vhodný mechanizmus rozvoja plemenárskej činnosti a následne zvyšovanie úžitkových parametrov, ktoré budú v prospech chovateľov.

Čo je momentálne aktuálne na úseku legislatívy?

Som presvedčený, že aj napriek zložitej situácii prispôsobovania legislatívy SR k Európskej únii, kde ide hlavne o elektronickú identifikáciu oviec, novelizáciu plemenárskeho zákona, eradikáciu prenosných spongiformných encefalopatií – scrapie, až po možné podpory chovu oviec a kôz, sa podarí udržať stabilizované stavy z posledných rokov. Odbor živočíšnej výroby v spolupráci s chovateľskými organizáciami bude podporovať všetky aktivity, ktoré prispievajú k rozvoju a k zviditeľneniu chovu oviec a kôz na Slovensku.

Preto sa aj odbor živočíšnej výroby rozhodol pravidelne prispievať do okienka aktualít v tomto časopise a informovať o aktuálnych témach.

Foto: Slovenský chov

Súťaž v strihaní oviec Liptovská Lúžna 2009

V nedeľu 2. augusta 2009 sa v Liptovskej Lúžnej pod vedením zaniieteného organizátora Štefana Črepa a pod záštitou ZCHOK uskutočnil ďalší ročník súťaže v strihaní oviec. Bola to opäť medzinárodná súťaž, okrem našich strihačov súťažili aj strihači z Českej republiky a z Poľska. Súťaž sa zúčastnil rekordný počet 29 strihačov, z toho 4 účastníci minuloročných majstrovstiev sveta v Nórsku: Dušan Dudáš, Jozef Kubek, Karel Švarc (ČR) a Lukáš Neugebauer (ČR). Pretože pre našich strihačov to bola zároveň nominácia na boj o postup na majstrovstvá sveta 2010 vo Walese, súťažilo sa podľa medzinárodných pravidiel.

Do výsledného skóre sa počítal dosiahnutý čas strihania všetkých oviec, trestné body za prácu pri strihaní oviec a trestné body za hotovú ostrihanú ovцу. Pri čase bol za každých 20 sekúnd počítaný jeden bod (čo znamená 0,05 bodu za každú sekundu). Trestné body počas strihania boli pridelované nasledovne: za druhé zastrihnutie vlny bolo 5 trestných bodov

za plochu o rozmere kreditnej karty (85 x 55 mm), jeden bod za pätinu tejto plochy. Jeden bod bol za neoddelenie rúna na krku, až 2 body za ponechanú vlnu na bruchu alebo na hrudnom koši – a to za každú polovicu tela zvlášť. Až 5 bodov, ak by strihač hodil vlnu na vlnu iného súťažiaceho, alebo ak by mu ušla ostrihaná alebo čiastočne ostrihaná ovца, alebo ak by medzi

strihaním, či po ukončení nevypol strojček, či za prácu pred alebo po ukončení merania času. Takisto 5 bodov, prípadne vylúčenie zo súťaže hrozilo súťažiacemu za hrubé zaobchádzanie s ovcom. K tomuto našťastie nebolo treba pristúpiť.

Po ukončení strihania – v ohrade, sa hodnotila kvalita ostrihania a zástrihy do ovce. Znovu bola základom plocha kreditnej karty – až 5 bodov za neostrihanú vlnu (nad dĺžku 10 mm). Za zástrih do kože dĺžky 20 mm (alebo kumulácia viacerých menších zástrihov) bol jeden trestný bod, za zástrih do mäsa 5 bodov. 5 bodov a prípadné vylúčenie zo súťaže by znamenalo poranenie vemena, penis, alebo achilovka. Trestné body sa vydelieli počtom strihaných oviec, t.j.

Dušan Dudáš

Kristian Jasosz

Semifinále prebehlo v troch kolách a výsledky boli nasledovné:

Meno súťažiaceho	Dosiahnutý čas			Strihanie	Ohrada	Celkové	Celkové
	Minúty	Sekundy	Body	Body	Body	skóre	poradie
Hankovský Ján	8	2	24,10	35	48	44,85	8
Švarc Karel (ČR)	8	58	26,90	23	43	43,40	7
Húšťava Rudolf	8	8	24,40	26	48	42,90	6
Kubek Jozef	8	34	25,70	21	28	37,95	4
Smoleňák Tomáš	9	28	28,40	26	40	44,90	9
Kutaj Peter	8	59	26,95	26	33	41,70	5
Dudáš Dušan	7	49	23,45	20	21	33,70	2
Kubek Rastislav	7	17	21,85	22	30	34,85	3
Jarosz Kristián (PL)	6	9	18,45	17	33	30,95	1
Fongus Juraj	9	18	27,90	30	51	48,15	10

počítal sa priemerný počet trestných bodov na jednu ovcu.

Kvôli objektivite rozhodcov boli okrem našich, Ing. Júliusa Šutého a Mariana Kubína,

pozvaní rozhodcovia z ČR - Ing. Anton Vejčík, Thierry Delhomme, Blanka Hrbková a Ivan Hrbek. Rozhodcovia sa v priebehu súťaže pri strihačoch striedali po jednej minúte.

Počasie bolo perfektné a diváci mali možnosť vidieť a potleskom ohodnotiť maximálne nasadenie všetkých súťažiacych.

Po ôsmich vyraďovacích kolách, kde sa stri-

Rozhovor pre Slovenský rozhlas

Súťažiaci

V zápale súťaže

Najrýchlejší strihač

Vpredu strihá R. Kubek

Posudzovanie kvality práce

Do finále postúpili štyria najlepší a výsledky boli nasledovné:

Meno súťažiaceho	Dosiahnutý čas			Strihanie	Ohrada	Celkové	Celkové
	Minúty	Sekundy	Body	Body	Body	skóre	poradie
Jarosz Kristián	12	26	37,30	34	115	55,93	1
Dudáš Dušan	16	42	50,10	39	52	61,48	3
Kubek Rastislav	15	38	46,90	35	75	60,65	2
Kubek Jozef	16	25	49,25	34	85	64,13	4

Hotovo!!!

halo po päť oviec, sa do semifinále prebojovalo 8 najúspešnejších Slovákov, Jeden Čech a jeden Poliak.

Už v semifinále na seba upozornil Poliak Jarosz, ktorý používal pevný náhon, aký sa používa na medzinárodných súťažiach. Ostatní súťažiaci používali u nás bežný ohybný náhon. Jarosz mal výrazne najlepší čas a kvalita jeho strihania bola naozaj na vynikajúcej úrovni.

Do finále postúpili štyria najlepší. Tu sa strihalo po 8 oviec.

Vo finále došlo dva razy k výpadku elektriny, ale všetci štyria finalisti ukázali že sú naozaj majstri a zvládli to bez akýchkoľvek problémov. Jarosz aj tu zvíťazil s jasnou prevahou a jeho víťazstvo neohrozil ani pomerne veľký počet trestných bodov za celkové ostrihanie (takmer každá jeho ovca mala zástrihy na rovnakom mieste na krku – ešte si musí zlepšiť tento pohyb).

Navyše, Jarosz okrem pohára za celkové ví-

ťazstvo zdvihol nad hlavu aj pohár za najrýchlejšie ostrihané ovce, keď v semifinále dosiahol priemerný čas ostrihania jednej ovce 1:32 minúty.

Z našich súťažiach sa prakticky zopakovalo vlaňajšie finále, len v inom konečnom poradí. Táto silná trojka je zároveň aj výzva pre ostatných strihačov.

Vzhľadom k veľkému počtu súťažiach prebehlo finále až podvečer, ale krásne počasie nám vydržalo a diváci, ktorí prišli v hojnom počte, vytvorili vo finále fantastickú atmosféru, ktorá vyburcovala súťažiach k maximálnemu výkonu. Už teraz sa tešíme na boje o postup na MS 2010, ktoré sa uskutočnia v máji budúceho roku.

**Autor: Michal Žugec,
hlavný rozhodca súťaže**

Losovanie poradia

Otvorenie súťaže

Kvalitu posudzuje celá komisia

Návrat k ručnej práci

Rýchlo a kvalitne-dôležitá vec

Rozdelenie činností od Ing. Žugeca

Plné hľadisko

Rozhodcovský hlavný stan

Krásne ceny od ZCHOK

Produkčný potenciál aukčných baranov plemena zošľachtená valaška v roku 2008

Ekonomickú stabilizáciu odvetvia u obidvoch produkčných systémov výrazne ovplyvňuje nízka reprodukčná a produkčná výkonnosť oviec. Preto v súčasných podmienkach trhového prostredia kladíme dôraz na vyššiu **plodnosť** (početnosť vrhu), **produkciu mlieka a intenzitu rastu** (PDP). Pri selekcii a hodnotení plemenných zvierat prioritne zdôrazňujeme hodnotovú dôležitosť týchto úžitkových vlastností. To vyžaduje trvale **selekčným tlakom zvyšovať genetický produkčný potenciál plemenných zvierat**. Preto základným poslaním plemenitby oviec je **zámerne** zlepšovať žiaduce **dedičné vlohy** plemenných zvierat tak, aby poskytovali chovateľovi vyššiu úžitkovosť (chovateľský úspech) v požadovanom smere. Aj selekcia musí byť založená na efektívnom (čo najpresnejšom) rozpoznaní **geneticky najvýkonnejších jedincov** a ich prednostným zaradením do pozície rodičov pre založenie budúcich výkonnejších genotypov.

V procese tvorby výkonných genotypov majú nezastupiteľnú úlohu ŠCH – RCH, ktorých prioritnou úlohou je produkovať predovšetkým plemenné barany s vysokým genetickým potenciálom v plodnosti, mliekovej úžitkovosti a intenzite rastu (PDP) pretože prostredníctvom nich sa realizuje najvyšší podiel genetického zisku v následných generáciách.

V uplynulom období intenzifikácie procesu hľadali a využívali sa rôzne metodické postupy, spôsoby hodnotenia a selekčné kritériá pre efektívny výber a hodnotenie plemenných zvierat s cieľom nahromadenie vlohy čo najefektívnejšie využiť v následných generáciách.

Aj projekt zaviesť KP do plemenárskej dokumentácie, v roku 1999, predstavoval „metodický postup“ ako **zvyšovať plodnosť v chove oviec zámerne selekciou podľa „veľkosti vrhu“** a tak hromadiť vlohy pre viacpočetný vrh v genotype potomkov. Postup „mapoval“ jedince z viacpočetných vrhov na vertikále potomok – rodičia (KP_{0-5}), teda jednu generáciu späť a neskôr využitím KP_{0-9} do dvoch generácií späť (potomok – rodičia – starí rodičia). Diferenciácia čísel v KP umožňovala **zámerne a dôsledne páriť medzi sebou jedince z viacpočetných vrhov** tak, aby súčasne pri výbere rodičovských párov (príparovací výber) mal plemenný baran vždy vyšší KP ako bahnica. Výsledky z praxe jednoznačne potvrdzovali, že jedince s vyšším KP párené medzi sebou dosahovali aj vyšší index reprodukcie. Neskôr bol ukazovateľ „veľkosť vrhu“ použitý ako čiastková trieda hodnotenia plodnosti plemenných zvierat, čo zneistilo pôvodný zámer využitia KP v plemenitbe a spôsobilo myšlienkový chaos.

Od roku 2006 sa pre určenie čiastkovej triedy za plodnosť (veľkosť vrhu) a mliekovú úžitkovosť využíva genetické hodnotenie od-

hadu PH metódou BLUP-Animal model, ktorá umožňuje matematicko-štatistickým postupom eliminovať systematické vplyvy prostredia a zohľadniť informácie o úžitkovosti jedinca, jeho známych blízkych a vzdialených príbuzných, čo môže viesť k presnejšiemu odhadu PH a tým aj pravdepodobne k selekčnej odozve. Keďže KP a odhadnutá PH majú v plemenitbe **rozdielne využitie**, nemôžeme ich stotožňovať, ani vzájomne vylučovať. Líšia sa predovšetkým tým, že:

⇒ PH (jej odhad) v podstate vyjadruje **dedivú odchýlku** (+, -) hodnotenej úžitkovosti jedinca (produkcia mlieka, početnosť vrhu) od priemernej hodnoty v populácii, pričom sa každoročne mení.

⇒ KP sa využíva pri výbere rodičovských párov pre hromadenie vlôh pre „veľkosť vrhu“ v genotype potomkov zámerom selekciou, pričom získaný KP je trvalá veličina.

Pri poslednom hodnotení aukčných baranov

predvedených na NT v rokoch 1997 – 98 sme konštatovali, že veľké percento baranov s nízkym produkčným potenciálom sa každoročne dostáva do reprodukčného procesu. Ako pokračil tento proces v časovom horizonte 10 rokov, či selekčný tlak v stádach pri výbere baranov bol dostatočne intenzívny, účinný, podrobili sme v spolupráci so ZCHOK analýze „Hodnotenie plemenných baranov zo 7 NT organizovaných v roku 2008“. Keďže ide o rozsiahly materiál, výsledky uverejňujeme postupne, podľa jednotlivých plemien v integrovaných súboroch. Začíname hodnotením plemena: **ZOŠĽACHTENÁ VALAŠKA**.

Výsledky hodnotenia **plodnosti** aukčných baranov na princípe genetického odhadu PH (TAB.1) potvrdzujú, že najpočetnejšia je ČT++ (38,5 %), pričom v prvých dvoch ČT je zaradených 59,0 % baranov. Druhou najpočetnejšou je ČT+ (30,3 %), čo vytvára dobrú štartovaciu základňu pre postupné zvyšovanie genetické-

Tab. 1: Hodnotenie aukčných baranov plemena Zošľachtená valaška podľa odhadu PH za plodnosť a zatriedenie podľa KP roku 2008

Ukazovateľ	PLODNOSŤ (n=707)				
	ODHAD PH		PODĽA KODU PLODNOSTI		
	n	%	KP	n	%
Čiastk.tr.					
+++	145	20,5	5	143	20,2
++	272	38,5	4	212	30,0
+	214	30,3	3	27	3,8
N	76	10,7	2	93	13,2
			1	200	28,3
			0	32	4,5

Tab. 2: Hodnotenie aukčných baranov plemena Zošľachtená valaška podľa odhadu PH za mliekovú úžitkovosť a intenzitu rastu v roku 2008

Ukazovateľ		Mlieková úžitkovosť n=707		Ukazovateľ		Intenzita rastu n=707	
ČT PH za MU		n	%	ČT za IR		n	%
vynikajúca		148	20,9	vynikajúca		114	16,1
+++				+++			
nadpriemerná		296	41,9	výborná		233	33,0
++				++			
priemerná		189	26,7	dobrá		253	35,8
+				+			
podpriemerná		74	10,5	nízka		94	13,3
N				N			
				zlá		11	1,5
				NN			
				veľmi zlá		2	0,3
				NNN			

ho potenciálu plodnosti plemenných baranov v ďalších rokoch. Pomerne značný počet plemenných baranov zaradených do reprodukcie je v ČT-N (10,7 %), ktoré nesplňujú kritériá hodnotenia plodnosti plemenných baranov.

Zatriedenie baranov podľa jednotlivých KP je prakticky zhodné. Do KP_{5,4} je zatriedených 50,2 % baranov. Neprimerane vysoké je zastúpenie baranov v KP₁ (28,3 %) a najmä v KP₀ (4,5 %).

Zmena frekvencií v jednotlivých KP za obdobie 10 rokov (GRAF 1) potvrdzuje, že realizácia zámerného párenia podľa „veľkosti vrhu“ mala výrazne pozitívny vplyv. Zvýšil sa podiel baranov v KP_{4,5} a výrazne poklesol v KP₀. Nedostatočný selekčný tlak je vidieť v KP₁, čo znamená, že sa zvýšil podiel baranov zaradených do reprodukcie, ktorých len jeden rodič pochádza z viacpočetného vrhu.

Hodnotenie **mliekovej úžitkovosti** (MU) baranov na princípe genetického hodnotenia odhadu PH (TAB.2) potvrdzuje, že najpočetnejšie sú zastúpené barany s nadpriemernou MU ++ (41,9 %), pričom ČT s vynikajúcou (+++) a nadpriemernou produkciou (++) dosiahlo 62,8 % baranov. Pomerne vysoký je počet baranov s podpriemernou (N) mliekovou úžitkovosťou (10,5 %).

Selekcia na zvýšenie MU vo vnútri stád za obdobie 10 rokov (GRAF 2) mala výrazne pozitívny vplyv na zvýšenie počtu baranov s nadpriemernou produkciou mlieka (ČT++) a tiež s priemernou MU (ČT+) a pozitívne ovplyvnila pokles baranov s podpriemernou produkciou mlieka (ČT-N). Znížený podiel baranov s vynikajúcou MU (+++) potvrdzuje, že produkcia špičkových baranov (++) zaostáva za požiadavkami praxe.

Hodnotenie **intenzity rastu** (IR) baranov (TAB.2) potvrdzuje, že najvyšší podiel baranov dosiahol výbornú (++) a dobrú (+) IR. V ČT nízka (N), zlá (NN) a veľmi zlá (NNN) je až 15,1 % baranov. Absentuje aj väčší počet baranov s vynikajúcou (+++) IR.

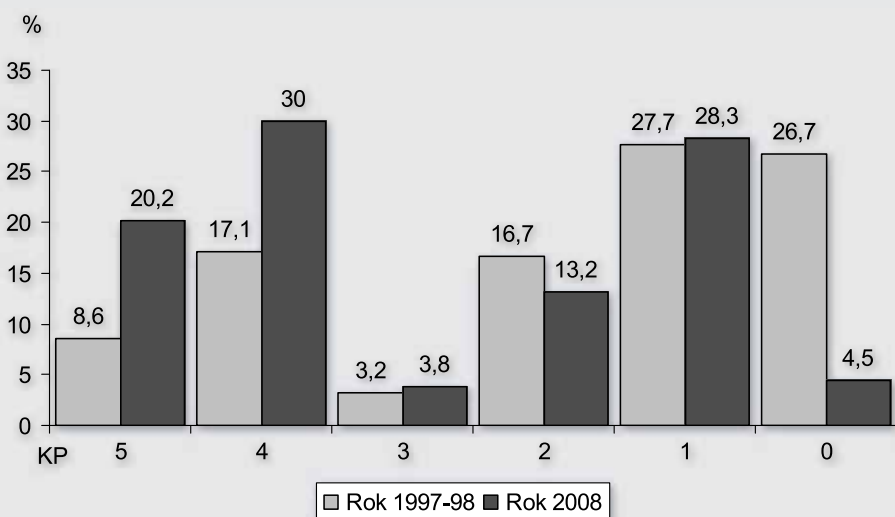
Hodnotenie IR v horizonte 10 rokov (Graf 3) potvrdzuje výrazné navýšenie podielu baranov s výbornou (++) a dobrou (+) IR. Súčasne poklesol podiel baranov s nízkou (N) a zlou (NN) IR. Nepochopiteľný je výskyt baranov s veľmi zlou (NNN) IR. Tiež výrazne poklesol podiel baranov s vynikajúcou (+++) IR.

ZÁVER

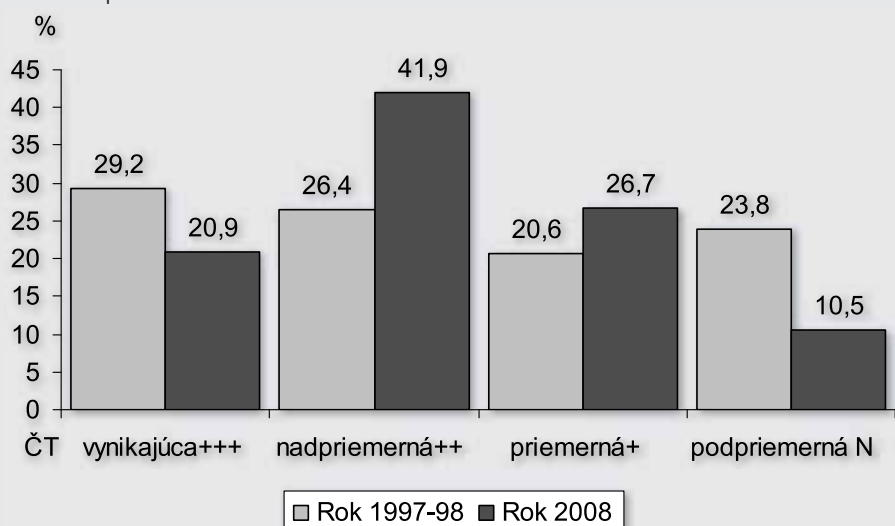
Zámerná systematická selekcia vo vnútri stád je základnou podmienkou chovateľského pokroku pri zvyšovaní úžitkovosti. Analýza v horizonte 10 rokov potvrdila u plemena **Zošľachtená valaška** jednoznačne pozitívny posun pri zaraďovaní výkonnejších genotypov do reprodukcie. Zvyšuje sa podiel baranov s priemernou a nadpriemernou úžitkovosťou, no stále chýba väčší počet špičkových baranov pre všetky sledované úžitkové vlastnosti.

Prof. Ing. Milan Gajdošík, CSc.
emeritný profesor SPU v Nitre

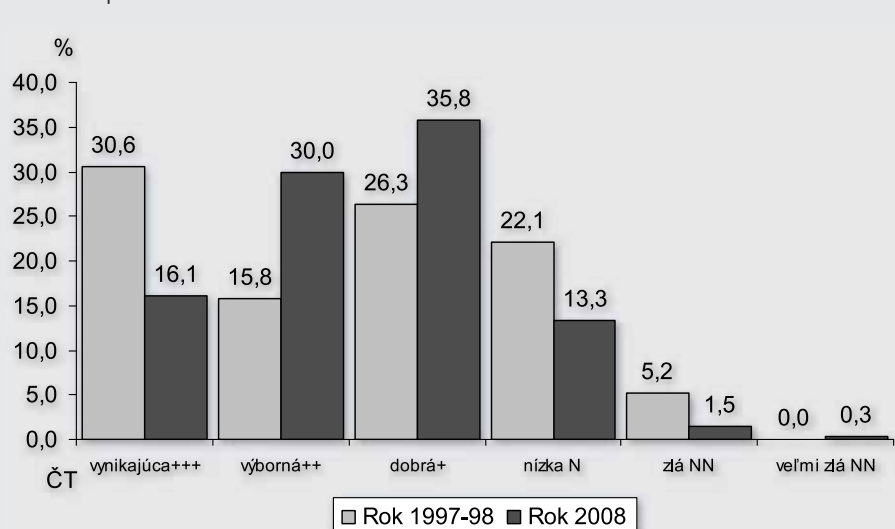
Graf č.1: Zmena početnosti v KP u aukčných baranov plemena Zošľachtená valaška za obdobie 10 rokov

Graf č.2: Zmena početnosti v čiastkových triedach za mliekovú úžitkovosť u aukčných baranov plemena Zošľachtená valaška za obdobie 10 rokov.

Graf č.3: Zmena početnosti v čiastkových triedach za mliekovú úžitkovosť u aukčných baranov plemena Zošľachtená valaška za obdobie 10 rokov.

Čapovanie žinčice v roľníckej horskej syrárni na pasienkoch Zvolenská Slatina.

(Domáci archív: Selecký, Dobrá Niva 1987)

Modernizovaná výroba žinčice

Žinčica je doplňujúci mliečny tekutý výrobok získaný technologickou úpravou srvátky, ktorá je súčasťou výroby mäkkého hrudkového syra z ovčieho mlieka. Doposiaľ sa vyrábala tradične v kolibách salašníckeho hospodárstva v horských a podhorských pásmach severného Slovenska. V poslednom období sa zvýšila jej hygiena prípravy ale bez modernizácie technologického zariadenia, bez úspory živej ľudskej práce.

Zdravotné účinky žinčice boli využívané v ľudovom liečiteľstve, zvlášť pri liečení chorých pľúc, priedušiek a pri chorobách žalúdka. Žinčica je chutný nápoj, ktorý zároveň človeka aj nasýti. Je ľahko stráviteľná a preto je vhodná pre ľudí duševne pracujúcich. Účinne predchádza rôznym novodobým ochoreniam u ľudí, ktorí pracujú v stresovom prostredí.

Zdravotné účinky žinčice na ľudský organizmus vedecky dokázal prof. MUDr. Pavol Mäsiar, Dr.Sc. na Ústave experimentálnej onkológie v Bratislave v rokoch 1986 – 1988. O priaznivom výsledku svojho bádania informoval Výskumný ústav mliekarenský v Žiline, ktorý súčasne požiadal o vypracovanie projektu na zavedenie vzorovej výroby žinčice na JRD v Liptovskej Osade. Projekt bol vypracovaný v júli 1989. K jeho realizácii nedošlo, v dôsledku zmeny politického systému.

Mäsiar výskumom zistil, že žinčica obsahuje cenné výživné látky vo forme bielkovín, tukov, cukrov a minerálnych látok. Okrem nich žinčica obsahuje cenné vitamíny, biofaktory a organické kyseliny, ktoré v zažívacom trakte potláčajú

hnilobné baktérie a inhibujú rast patogénnych baktérií. Celkové zloženie žinčice podporuje rast živočíšneho organizmu, vytvára v organizme antistresovú imunitu, vytvára ochranu proti radiácii, čiže proti rádioaktívite a zároveň urýchľuje liečenie ožiareného organizmu. Dokázal, že znížením stresu v ľudskom organizme sa znížil aj výskyt chorôb. Priaznivo ovplyvňuje činnosť a liečenie vnútorných orgánov a hlavne pečeň, ktorá je akýmsi ozdravným laboratóriom ľudského organizmu.

V žinčici boli zistené priaznivé mikrobiologické pomery. Výsledky mikrobiologických rozborov poukazujú na zdravotnú bezchybnosť žinčice. Samozrejme musia byť dodržiavané zoohygienické podmienky pri získavaní ovčieho mlieka a jeho hygienickom spracovaní na výrobu hrudkového syra, srvátky a pri jej prepracovaní do podoby žinčice. Musí byť zdravý personál, ktorý dodržiava osobnú hygienu pri výrobe žinčice.

Strojné zariadenie priemyselnej výroby žinčice.

1. Zásobník srvátky

Zásobník srvátky je vybavený čerpadlom, po-

trubím na privod srvátky od miesta výroby syra do zásobníka srvátky. Ďalšie čerpadlo, potrubie slúži na prečerpanie srvátky do zásobníka do výrobníka žinčice.

2. Výrobník žinčice

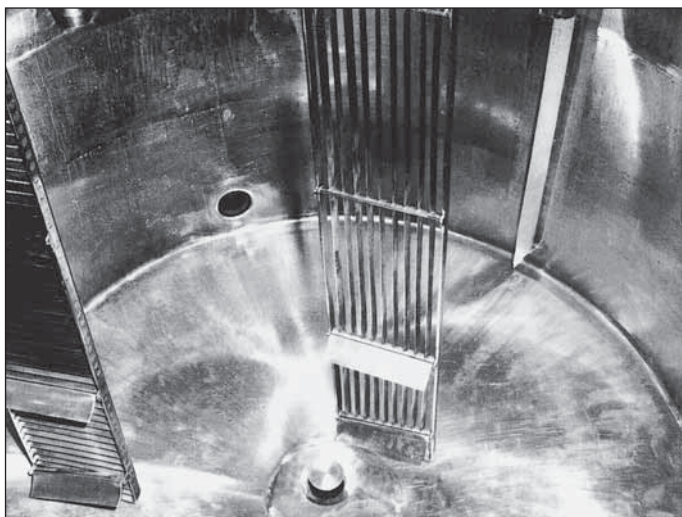
Pre výrobu žinčice sa konštruuje v podobe stojatej valcovitej duplikátorovej nádoby, ktorá v spodnej časti má vývod na vypúšťanie srvátky, ktorý je otváraný a zatváraný ventilom.

Vo vrchnej časti výrobníka žinčice má privod na zákys alebo čistých mliečnych a syrárskych kultúr.

Duplikátorové zdvojené opláštenie vytvára medzistenový priestor, do ktorého sú namontované rozvody privodu tepla a privodu chladiaceho média. Privod tepla môže byť elektrický, parný alebo vodný. Ako chladiace médium sa najčastejšie používa solanka alebo ľadová voda.

Vo vnútri výrobníka zvisle sú namontované harfy, ktoré sa používajú na miešanie ohrievanej srvátky a potom na mixovanie homogenizovanej žinčice. Súčasťou výrobníka žinčice sú snímače tepla a kyslosti, ktoré sú zaznamenávané v pamäti počítača a sú využívané programom počítača na automatické riadenie výrobných procesov žinčice. Celý výrobný program v počítači nastavuje skúsený programátor za účasti technológa výroby žinčice. Počítačom je riadené aj chemické čistenie a dezinfekcie výrobníka žinčice.

Pre výrobu žinčice sa môžu použiť po zmene programu v počítači aj výrobníky syra, podobné výrobníky používané v konzervárskom priemysle a kuchynské kotly na varenie jedál v reštauráciách.

Vnútro a harfami univerzálneho výrobníka. (Archív: Selecký, Dobrá Niva 1990)

Pohľad zvonka na univerzálne výrobníky. (Archív: Selecký, Dobrá Niva 1990)

Pre malovýrobcov žinčice sa zhotovujú menšie výrobníky žinčice. Pre výrobu žinčice u súkromných chovateľov oviec sa dá použiť nádoba v podobe páratka. Pri malovýrobe žinčice sa niektoré technologické úkony vykonávajú ručne.

3. Zákysník

Zákysník je duplikátorová valcovitá nádoba s možnosťou ohrevu a chladenia, ktorá v spodnej časti má vývod s ventilom. Zákysník slúži k výrobe ovčieho matičného zákysu, ktorý sa pripravuje z hygienického ovčieho surového mlieka, ktoré má dostatok baktérii mliečného kysnutia a syrárskeho kysnutia. Uvedené baktérie sa do ovčieho mlieka dostávajú pri dojení, z ovzdušia a pri styku s nádobami. Baktérie mliečného kysnutia a syrárske baktérie v prírode sa množia a rastú na trávach, listoch jahôd, malín a tiež aj na listoch čerešní a višní. Preto sa môžu vedené časti tráv, jahôd, malín, čerešní a višní vkladať do cedítka pred cedením ovčieho mlieka.

Ovčie surové mlieko o teplote 18 – 22 °C zvykne skysnúť za 18 – 20 hodín. Po skysnutí sa priamo používa L až 2 % na očkovanie – zakysania žinčice a zvyšok po roztopení – premiešaní sa uloží do chladničky pre ďalšie použitie. Ovčia matka zákysu je veľmi hustá, a preto pred použitím sa doporučuje je zriediť srvátkou zvrátnicou. Výroba ovčieho matky zákysu sa opakuje po 6 – 8 dňoch skladovania v chladničke. K obnove ovčieho matky zákysu sa preto pristúpi, lebo starutím baktérie strácajú na vitalite, ale môžu degenerovať, a tým sa mení ich biochemická aktivita, ktorá môže zapríčiniť zmenu zmyslových vlastností žinčice.

Zmyslové posúdenie ovčieho matky zákysu

Ukončený je kysací proces vtedy, keď zrazenina mlieka je dostatočne hustá a celistvá. U prekysnutej ovčieho matky zákysu sa na povrchu alebo pri stenách nádoby objaví uvoľnená srvátka. Ovčia matka zákysu musí mať typickú ovčiu kyslastú chuť a vôňu. Pri každom vystúpení srvátky, aj pri skladovaní, sa doporučuje ovčiu matku zákysu dokonale premiešať tak, aby vznikla homogénna emulzia. Vystúpená srvátka nemá byť považovaná za chybu ak nedošlo k chuťovým zmenám.

Ovčiu matku zákysu pred pitím sa doporučuje

zriediť a dokonale premiešať so srvátkou zvrátnicou, ktorá ostáva po odhriatí žinčice. Takýmto spôsobom úpravy, skysnuté ovčie mlieko, by bolo možné dodávať aj na verejné zásobovanie pod hygienickým dohľadom veterinárov.

4. Chladnička a mraznička

Súčasťou zariadenia výroby žinčice je aj chladnička a mraznička. Chladnička slúži ku prechovávanu ovčieho matky zákysu. Mraznička sa montuje v tom prípade, ak sa uvažuje používať aj lyofilizované a čisté mliekarenské a syrárske kultúry, ktoré sa do žinčice pridávajú priamo zamiešaním, bez pestovania ovčieho matky zákysu.

5. Balička

Na verejné zásobovanie žinčica sa balí do spotrebiteľského obalu, ktorý sa používa na kyslomliečne výrobky v mliekarenskom priemysle.

6. Chladiareň a chladiace autá

V záujme dodržania kvality žinčice u výrobcov sa počas distribúcie a predaja sa musí dodržať reťazec chladenia. Za tým účelom výrobca žinčicu vychladí na predpísanú teplotu a na rozvoz do obchodnej siete musí použiť chladiarenské autá.

ské autá.

Technologický postup výroby žinčice a kontrola kvality

Pravá srvátka, ľudovo nazývaná žinčičník, sa pri výrobe ovčieho hrudkového syra zachytáva a čerpadlom cez potrubie vytlačá do zásobníka srvátky. Menej kvalitná srvátka, ľudovo nazývaná kvapalka alebo srvátka z pod hrudy, sa oddelene zachytáva a zvyčajne sa používa na kŕmenie hospodárskych zvierat.

Kvalitná ovčia srvátka po prečerpaní do výrobníka žinčice sa opatrne zohrieva za súčasného premiešania mechanickými harfami. Prípadné zhluky kazeinu objavené pri zvýšenej teplote sa varechou vylovia a použijú na výrobu oštiepkov. Zbytky kazeinu v žinčici zhoršujú konzistenciu a chuť. Po dosiahnutí teploty odvárania žinčice 92 – 94 °C sa zastaví prívod tepla a bez miešania sa počká, kým sa vyzrážaním srvátkovom koláči sa nevyhodí bublina. To je známka, že žinčica je odvárená a všetky srvátky bielkoviny a albumíny a globulíny sú vyzrážané do podoby prvrchového koláča alebo z časti majú podobu chuchvalcov.

Pred vytvorením kompaktnej alebo mierne zrnitej žinčicovej emulzie za neustáleho miešania, sa do nej pridá 1 až 2 % ovčieho matky zákysu. V prípade namietania veterinárneho hygienika sa odporu žinčicu naočkovať – zakysať čistými mliečnymi a syrárskeho kultúrami podľa návodu výrobcu. Zakysanie ovčou matkou zákysu sa vykoná pri teplote okolo 20 °C a pri použití čistých kultúr podľa návodu výrobcu. Po uplynutí 18 hodín kysnutia sa žinčica premieša a plní do spotrebiteľských obalov. Po vychladení v chladiarni na 2 až 8 °C sa do obchodnej siete rozváža v chladiarenských autách.

Laboratórna kontrola kvality sa vykonáva podľa predpisov a po odsúhlasení veterinárnym hygienikom.

Moderný spôsob výroby žinčice sa dá použiť pri každom malom a veľkom objeme výrobníka žinčice.

Autor: MVDr. Ján Selecký, Dobrá Niva

Okienko aktualít: TSE, elektronické označovanie, plemenársky zákon

Transmisívna spongiformná encefalopatia – TSE

Klusavka oviec (scrapie) je zaradená medzi transmisívne spongiformné encefalopatie (TSE) postihujúce ovce a kozy. Klusavka môže byť prenesená z jedného zvieraťa na druhé prostredníctvom kontaminovaného prostredia alebo z bahnice na jahňa. Klinické príznaky sa obvykle objavujú u zvierat vo veku od 2 do 5 rokov a zahŕňajú opakované škriabanie tela, šúchanie si tela o predmety, zmeny v správaní, depresiu, podráždenosť, agresivitu, chvenie a nekoordinované pohyby. Ochorenie končí úhynom zvieraťa.

Pri potvrdení nákazy nariaďuje príslušná Regionálna veterinárna a potravinová správa opatrenia na jej eradikáciu. Po vykonaní nariadených opatrení vrátane dezinfekcie, deratizácie a záverečnej dezinfekcie sa vyhlasuje náka za zaniknutú.

Klusavka oviec je zaradená medzi choroby zvierat, na ktoré sa vzťahuje nárok na plnú úhradu nákladov a škôd, ak vlastník zvierat splnil povinnosti a nariadené opatrenia. Rozhodnutie komisie z 28. novembra 2008, ktorým sa schvaľujú ročné a viacročné programy a finančný príspevok Spoločenstva na eradikáciu, kontrolu a monitorovanie určitých chorôb zvierat a zoonóz predložené členskými štátmi na rok 2009 má Slovensko v súvislosti s eradikáciou klusavky oviec nárok na príspevok vo výške 860 000 EUR. Príspevok Spoločenstva sa poskytuje vo výške 50 % nákladov, ktoré vzniknú príslušným členským štátom ako náklady na odškodnenie majiteľov za stratu spôsobenú usmrtením a likvidáciou ich zvierat maximálne do výšky 70 EUR za zviera a vo výške 50 % nákladov súvisiacich s analýzou vzoriek na genotypizáciu do výšky maximálne 10 EUR za genotypizačný test.

Elektronická identifikácia (EID) oviec a kôz – postoj Slovenska

Slovenská republika v pozícii na 2934 zasadnutí Rady EÚ dňa 23. marca 2009 súhlasila vo všeobecnosti so zavedením dobrovoľnej elektronickej identifikácie (EID) oviec a kôz aj po 31. decembri 2009 a navrhuje oddialiť povinné zavedenie, pokiaľ sa náležite nedokáže, že spomínaný systém nezaťažuje výrobcov neúnosnými nákladmi. Slovensko zastávalo a zastáva názor, že elektronická identifikácia oviec a kôz spôsobí chovateľom najmä ekonomické problémy a zníži konkurencieschopnosť voči tretím krajinám. Náklady na dodatočné technické zabezpečenie a vybavenie informačným systémom (napr. skenery, hardware, software, školenia...) budú mať za následok dodatočné náklady nielen pre chovateľov ale aj pre bitúnky. Tieto dodatočné náklady nemôžu byť prenesené do produktov, pretože sa na trhu

stanú nepredajnými. V tretích krajinách nie je daná povinnosť elektronickej identifikácie, čím im nevznikajú dodatočné náklady a môžu byť konkurencieschopnejšími na trhu oproti krajinám EÚ.

Slovenská republika **súhlasí so zavedením dobrovoľnej** elektronickej identifikácie oviec a kôz aj po 31. decembri 2009 a **navrhuje oddialiť povinné zavedenie**, pokiaľ sa náležite nedokáže, že spomínaný systém nezaťažuje výrobcov neúnosnými nákladmi.

Slovensko považuje v súčasnosti používaný systém identifikácie za dostatočný pre výsledovateľnosť zvierat a kontrolu chorôb. Ak predsa dôjde k povinnej elektronickej identifikácii Ministerstvo pôdohospodárstva vyčlení pre PS SR prostriedky na zabezpečenie týchto transpondérov pre chovateľov a tým zmierni finančnú záťažnosť vyplývajúcu z tohto nariadenia.

VYHLÁSENIE všetkých európskych organizácií zastupujúcich chovateľov oviec

ČLENOVIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A EURÓPSKI CHOVATELIA OVIEC A KÔZ VYZÝVAJÚ KOMISIU A RADU POĽNOHOSPODÁRSKÝCH MINISTROV, ABY PREHODNOTILA ZAVEDENIE POVINNEJ REGISTRÁCIE INDIVIDUÁLNEHO POHYBU A ELEKTRONICKÉHO IDENTIFIKAČNÉHO SYSTÉMU U OVIEC, KTORÉ JE PLÁNOVANÉ NA 31. 12. 2009, A TO Z DÔVODU ŤAŽKOSTÍ S JEHO REALIZÁCIOU, VYSOKÝMI NÁKLADMI A NEPREUKAZNÝM PRÍNOSOM.

Nový plemenársky zákon

Tento zákon upravuje práva a povinnosti štátnej správy, právnických osôb a fyzických osôb vykonávajúcich šľachtenie alebo plemenitbu hospodárskych zvierat a zveri z chovu, ktorých účelom je zveľaďovanie, zlepšovanie úžitkovosti a konkurencieschopnosti hospodárskych zvierat, práva a povinnosti chovateľov, ochranu, zachovanie a využívanie genetických zdrojov hospodárskych zvierat. Týmto základným ustanovením sa bude začínať nový plemenársky zákon, ktorý je momentálne v pripomienkovom konaní. Nový zákon musí aplikovať súhrn ustanovení zootechnickej legislatívy spoločenstva.

Z pohľadu chovu oviec kôz ide hlavne o tieto definície a ustanovenia:

a) „čistokrvné chovné ovce a kozy“ každá ovca alebo koza, ktorej rodičia a starí rodičia sú zapísaní alebo registrovaní v plemennej knihe rovnakého plemena a ktorá ako taká je zapísaná alebo registrovaná a spôsobilá pre zápis do tejto knihy;

b) „plemenná kniha“: každá kniha, register, súbor alebo dátové médium;

ktorú vedie chovateľská organizácia alebo asociácia úradne schválená členským štátom, v ktorom chovateľská organizácia alebo asociácia je založená alebo úradná agentúra príslušného členského štátu, v ktorej čistokrvné chovné ovce alebo kozy príslušného plemena

sú zapísané alebo registrované.

Členské štáty nesmú zakázať, obmedziť alebo brániť zo zootechnických dôvodov:

- obchodovaniu vo vnútri spoločenstva s čistokrvnými chovnými ovcami a kozami a ich spermiami, vajčkami a embryami,
- úradnému schváleniu chovateľských organizácií alebo asociácií, ktoré vedú alebo zriaďujú plemenné knihy.

Členské štáty môžu požadovať, aby čistokrvné chovné ovce a kozy a spermie, vajčka a embryá týchto zvierat boli sprevádzané v čase ich uvádzania na trh zootechnickým osvedčením vypracovaným v súlade so vzorom stanoveným Komisiou.

Členské štáty oznámia Komisii a ostatným členským štátom organizácie a asociácie chovateľov, ktoré sú schválené na účely vedenia alebo zriadenia plemenných kníh a ktoré spĺňajú ustanovené kritériá.

To je len malá časť toho čo musí nový plemenársky zákon pretransformovať z európskej legislatívy. Momentálne sa k zákonu vyjadrujú všetky kompetentné organizácie a zväzy, zástúpovia chovateľov, ale aj vedy a školstva. Veríme, že to bude zákon, ktorý bude spĺňať tak požiadavky Európskeho spoločenstva ako aj chovateľov, a že bude v prospech rozvoja plemenárskej práce na Slovensku a konkurencieschopnosti našich chovateľov.

Autori: Ing. Mgr. Martin Mellen, PhD.

Ing. Róbert Mészáros

MP SR odbor ŽV

VETERINÁRNE OKIENKO

Zdravotná a produkčná analýza v chove malých prežúvavcov

Prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc.,

Univerzita veterinárskeho lekárstva, Košice

Úvod

Súčasná ekonomika chovu malých prežúvavcov je na Slovensku založená predovšetkým na produkcii mäsa (vianočné a veľkonočné jahňatá a kozľatá) a mlieka (tradičné mliečne výrobky). Predpokladom ekonomickej efektívnosti tohto živočíšneho odvetvia je zvyšovanie produkčnej a reprodukčnej výkonnosti a produkčného veku zvierat. Limitujúcim faktorom produkčnej a reprodukčnej výkonnosti oviec a kôz je ich zdravie. Zdravotný stav malých prežúvavcov má v porovnaní s ostatnými druhmi potravinových zvierat svoje špecifiká, nakoľko ovce a kozy predstavujú typické pastevné zvieratá (6 až 8 mesiacov v roku podľa klimatických podmienok strávia na pastve – predpoklad vysokého výskytu parazitárnych chorôb, chorôb pohybového aparátu a otráv z jedovatých rastlín), bahne nie resp. kotenie je sezónne, väčšinou časovo

ohraničené na zimné krmné obdobie (hlavný výskyt produkčných a reprodukčných chorôb a ochorení mláďat) a dojenie resp. dojenie prebieha väčšinou počas jarných resp. letných mesiacov (výskyt chorôb mliečnej žľazy). Všeobecne však chorobnosť malých prežúvavcov je podobne ako u ostatných druhov hospodárskych zvierat ovplyvnená vekom zvierat, plemennou príslušnosťou, genetickou predispozíciou, úžitkovosťou, podmienkami výživy a ustajnenia, starostlivosťou o zvieratá, pohodou zvierat, výživným stavom, imunitným vybavením organizmu, atď. Na druhej strane vzhľadom na stádový spôsob chovu oviec a kôz (priemerný počet zvierat v stáde sa pohybuje od 100 do 500 ks – predpoklad rýchleho šírenia chorôb v stáde) je kontrola zdravotného stavu chovateľom a výkon preventívnych a diagnostických úloh oproti iným potravinovým zvieratám nepravidelný a väčšinou sa zintenzívňuje pri výskyte hromadných chorôb. Pritom dopad chorôb na ekonomiku chovu a zdravie konzu-

menta (verejné zdravie) z mliečnych a kozích výrobkov je cestou spoločných patogénov u zvierat a ľudí – zoonózy vysoký (dôležitosť ich kontroly na úrovni stáda stúpa pri priamom predaji ovčích a kozích výrobkov a surovín spotrebiteľovi z dvora).

Markery narušenia zdravotného stavu zvierat

Naplnenie produkčnej a reprodukčnej výkonnosti je u malých prežúvavcov limitované nenarušenými interakciami zvierat s ich životnými podmienkami. Predpokladom dobrej úžitkovosti je optimálny pomer medzi nutričným príjmom a výdajom živín za účasti homeostatickej regulácie celkového metabolizmu.

Poruchy zdravotného stavu je možné v praxi posudzovať napr. na základe ukazovateľov produkcie a reprodukcie, biologickej kvality a zdravotnej nezávadnosti produkovaných živočíšnych bielkovín, morbidity, mortality, klinického a laboratórneho vyšetrenia zvierat. Indikáciou narušeného zdravotného stavu zvierat je napr.:

- pokles mliečnej produkcie o viac ako 10%, zmeny vo fyzikálno- chemickom zložení mlieka (napr. zmena mliečnej farby, vône, chuti, konzistencie, prípadne prítomnosť cudzích prímiesí)
- rozdiel v požadovanej úrovni kondičného stavu zvierat (viac ako 10% zvierat v stáde má menej dobrý až zlý výživný stav- podľa päťstupňovej škály nižší ako 2 stupne)
- v stáde sa diagnostikujú poruchy reprodukcie (slabo výrazná ruja, nízke zabrežovanie, prolapsy, dystokie, popôrodné komplikácie) s frekvenciou vyššou ako 10%
- rodenie málo životaschopných a s nízkou hmotnosťou mláďat, zvýšená chorobnosť a úhyny jahniat a kozliat v peripartálnom a postpartálnom období (viac ako 6%)
- výskyt chorôb (infekčných, nenákazlivých, parazitárnych, orgánových, metabolických, atď.) a hynutie zvierat v stáde vyššie ako 3%.

K tomu, aby kontrola zdravotného stavu zvierat sa mohla monitorovať na základe zdravotných, produkčných a reprodukčných parametrov, musí na farme existovať medzi chovateľom a veterinárnym lekárom virtuálny model normálnych podmienok zdravia, pohody, produkčnej a reprodukčnej výkonnosti zvierat. Pre tento účel má slúžiť efektívny informačný systém, ktorý zaznamenáva v dynamickej závislosti podľa aplikačnej štruktúry všetky potrebné údaje o zdravotnom stave zvierat a úžitkových parametroch. Zdroj informácií o chorobnosti zvierat, preventívnych a terapeutických úkonoch, počte a príčinách úhynov, zložení krmnej dávky, vykonávanej dezinfekcii, dezinsencií, deratizácii, dosahovanej úžitkovosti, plodení, atď. má byť aktuálne k dispozícii celému manažmentu na farme vrátane veterinárneho lekára a má byť flexibilný, t.j. otvorený pre aktualizáciu. Moderné farmy pokiaľ sú zvieratá v maštali, alebo prichádzajú do dojárne, využívajú automatický monitorovací systém pomocou transduktorov (napr. snímanie množstva a kvality vyprodukovaného mlieka v automatickej dojárni, príjem krmiva, živá hmotnosť zvierat, atď.).

Súčasťou dôležitých informácií pre praktického veterinárneho lekára a farmára sú ďalšie dôležité záznamy:

- príjem sušiny (žravosť zvierat- výhodnejšie posudzovať u produkčnej skupiny zvierat ako u jednotlivcov)
- kvalita a výživná hodnota krmív vrátane pastvy (analýzu jednotlivých krmív resp. krmnej dávky je potrebné mať k dispozícii ešte pred zaradením na kŕmenie)
- konzistencia a vzhľad trusu (dôležitý ukazovateľ kvality výživy a zdravotného stavu zvierat sa často v praxi nedoceňuje). Výkaly poskytujú cenné informácie o riadení výživy a tráviacich procesoch u oviec a kôz. Konzistencia výkalov je ovplyvnená pomerom vody k sušine, nestrávené krmivo obzvlášť zvyšuje podiel sušiny. Za normálnych okolností trus malých prežúvavcov je tuhšej konzistencie, formovaný do charak-

Zlý výživný stav jahniat v dôsledku chronickej kokcidiózy.

Požieranie vlny (alotriophágia) u plemenných baranov v dôsledku deficiencie minerálnych látok.

teristických bobkov čiernej zelenej farby. V prípade, keď je trus tvrdý, svedčí to napr. o nedostatku vody, hrubom, bohatom na vláknu krmive, zápalových, horúčkovitých ochoreniach. Redší trus so stratou formovania poukazuje na vysoký príjem šťavnatého krmiva bohatého na dusíkaté látky (jarná pastva) a vyššiu prítomnosť minerálnych látok. Dlhšie perzistujúce alebo trvalé hnačky sú napr. príznakom chronických parazitóz (moniezióza, kokcidióza, tráviace nematódy), infekčných chorôb, ketózy, acidózy, intoxikácií alebo skrmovania nekvalitného, pokazeného a plesňami kontaminovaného krmiva. Prítomnosť nestráveného krmiva charakterizuje nedostatočný čas trávenia pri zvýšenej motorike tráviaceho traktu, hnačkách, poruchách trávenia, požieraní alebo skrmovaní hrubého, ťažko stráviteľného krmiva.

- správanie zvierat pri kŕmení v maštali, po-

čas pastvy, prežúvaní, presunoch v rámci farmy alebo na pastve, atď. Vzhľadom k tomu, že ovca je typické stádové zviera, všetky ovce, ktoré sa zdržujú mimo stáda (v rohu maštali, zaostávajú za stádom, ťažko sa pohybujú, vstávajú alebo trvale ležia), sú podozrivé z ochorenia a potrebujú individuálne vyšetrenie.

- telesná kondícia (posudzuje sa výživný stav u jednotlivých vekových kategórií oviec, špeciálne sa zameriavame na bahnice podľa štádia laktácie- v 4.- 5. mesiaci gravidity, do 30. dní po pôrode, medzi 2.- 3. mesiacom laktácie) sa hodnotí na základe päťstupňovej škály podľa utvárania hrudníkovej časti tela (výbežky hrudníkových stavcov), bedrovej oblasti (bedrové výbežky stavcov lumbálnej chrbtice), panvovej oblasti (priestor medzi bedrovou a sedacou kosťou, hrboľ medzi bedrovou a sedacou kosťou) a oblasť koreňa chvosta. Kondičný stav sa najlepšie posu-

dzuje u čerstvo ostrihaných zvierat adspekciou, prípadne palpáciou jednotlivých častí tela. Prítomnosť zvierat v stáde vychudnutých (hodnota kondičného stavu 1) a zvierat s tendenciou k vychudnutosti (hodnota kondičného stavu 2) poukazuje na nedostatky vo výžive (zlá kvalita krmív, nedostatok energie, bielkovín, atď.) alebo prebiehajúce akútne a chronické choroby (napr. parazitozy- **obr. 1**, choroby pohybového aparátu, produkčné choroby, infekčné choroby, atď.). Optimálny kondičný stav zvierat v stáde je pri hodnote telesnej kondície 3.

- klinický stav zvierat na farme sa stanovuje na základe klinickej obhliadky stáda alebo jedincov bežným klinickým vyšetrením. Všetky zmeny od fyziologického stavu ako napr. znížený príjem krmiva, vypadávanie vlny, požierania vlny- **obr. 2**, prítomnosť ektoparazitov, hnačky, krívania, kašeľ, zrýchlené a sťažené dýchanie, nefyziologické správanie (nekoordinovaná chôdza- ataxia, pohyb do kruhu, strata plachosti, atď.), celková slabosť, výtok z telových

otvorov- nosa, dutiny ústnej, pošvy, zmeny objemu tela (tympania, vpadnuté hladové jamy, edém hlavy, uší, končatín, vemená, semenníkov, atď.), zmeny farby tela (anémia, hyperémia, cyanóza slizníc a kože) sú príznakmi chorobného stavu. Zvieratá prejavujúce klinické príznaky ochorenia je potrebné izolovať a za účelom stanovenia diagnózy podrobiť ďalšiemu klinickému a laboratórnemu vyšetreniu. Efektívne pre potvrdenie príčin choroby je urobiť u uhynutých alebo usmrtených zvierat patologicko- anatomickú pitvu priamo na farme. Pre posúdenie závažnosti a rizika šírenia choroby v stáde je dôležité stanoviť počet postihnutých jednotlivých kategórií zvierat vo vzťahu k spôsobu krmenia, ošetrovania, ustajnenia, sezóny a produkcie.

Programy zdravia

Na základe zdravotnej a produkčnej analýzy stáda sa vypracováva program zdravia. Čím rozsiahlejšia analýza zvierat (klinické a laboratórne vyšetrenia) a chovateľských pod-

mienok na farme je k dispozícii, tým je možné pripraviť komplexnejší a účinnejší program zdravia. Program je postavený na všeobecných zásadách kontroly zdravia (napr. diagnostika scrapie, národný program genetickej rezistencie voči scrapie, monitoring choroby modrého jazyka, kontrola brucelózy u plemenných baranov a capov, dehelmintizačné postupy) a špecifických podľa vývoja a zastúpenia chorôb u jednotlivých kategórií malých prežúvavcov v priebehu roka (prevencia chorôb a terapia chorých zvierat). Systém diagnostiky, prevencie a terapie chorôb mal by zohľadňovať všetky špecifiká chovu (systém výživy, ustajnenia, zoohygienické podmienky chovu, welfare zvierat, produkčné zameranie, úžitkovosť, presuny zvierat, atď.). Z hľadiska dynamiky chorobnosti musí program zdravia reagovať najmä na kritické obdobia (posledné štádium gravidity, obdobie bahnenia, obdobie odchovu jahniat a odstav, začiatok dojacej sezóny, pastvy, atď.). Dôležitou súčasťou programu je analýza ekonomických dopadov zabezpečenia zdravia na celkovú ekonomiku chovu zvierat na farme.

NAVŠTÍVILI SME

Úspešné Bačovské dni

Ani nepriaznivé počasie neodradilo divákov tohtoročných Bačovských dní v Malatinej a na 9. medzinárodný festival valaskej kultúry ich 18. a 19. júla prišlo i napriek vytrvalému dažďu viac ako tisíc. Zažili tak nielen atmosféru programov v amfiteátri a v sobotu i v kultúrnom dome, ale i chuť syra, vôňu žinčice, zvuky praskajúcich bičov či tvary a farby výrobkov zručných remeselníkov v množstve sprievodných programov. Usporiadatelia - Obec Malatiná a Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja v spolupráci so Zväzom chovateľov oviec a kôz na Slovensku ponúkli okrem dvojdného folklórneho programu, v ktorom sa predstavilo do tristo účinkujúcich zo Slovenska, Poľska a Českej republiky i výstavy, niekoľko súťaží a turistický výlet. A ním začali i Bačovské dni. Viac ako 50-ka turistov si na výlete prezrela Kvačiansku dolinu a mlyn v Oblazoch. O 15. hodine boli v Základnej škole v Malatinej sprístupnené výstavy, ktoré boli zamerané na textil. Návštevníci festivalu si mali možnosť prezrieť výstavu ľudových vyšívaných nástieniek s názvom Ľudový pop-art, výstavu predmetov z plstenej vlny Kataríny Turárovej z Rabčíc i výstavu strašiakov, ktorých autormi boli oravské deti. V Základnej škole prebiehali aj tvorivé dielne - tkanie malatinských kobercov s pani Magdalénou Palugovou a tkanie gobelínov s pani Elenou Pavolkovou z Revišného. O 18. hodine sa dianie presunulo na amfiteáter Skalka v Malatinej a neskôr do sály kultúrneho domu. Prvá časť programu bola venovaná

folklórnym súborom a skupinám a ich tradičným scénickým úpravám. Ako prvá vystúpila folklórna skupina Lúčan z dolnoliptovskej obce Lúčky, po nej nasledoval program s názvom Pozdravy z Moravy v podaní valašského súboru piesní a tancov Radhošť z Rožnova pod Radhoštěm. Záver prvej časti patril hodinovému profilovému programu Folklórneho súboru Urpín z Banskej Bystrice. Druhá časť programu sa niesla v duchu názvu Premeny hudby. Program dal priestor muzikantom, ich tvorivým nápadom, ich hudobnému cíteniu, ich experimentom s rôznymi hudobnými žánrami. Predstavila sa Nebeská muzika z Terchovej, ktorá vo svojej tvorbe využíva hudobné prostriedky z jazzu a rocku, i moravská kapela s názvom Panenka vyzutá. Nedeľný program začal v rímsko-katolíckom kostole v Malatinej svätou omšou. O 10. hodine sa priestor pri amfiteátri Skalka naplnil ľudovými tvorcami zo Slovenska a z Čiech na tradičnom malatinskom jarmoku ľudových remesiel. Súčasťou bola i súťaž o najkrajšie kozliatka. Zúčastnilo sa jej šesť kozliatok od súkromne hospodáriacich roľníkov z Malatinej a Pucova. V diváckej ankete, kde rozhodovali návštevníci Bačovských dní, zvíťazilo kozliatko od chovateľky Ing. Mariány Mudrončíkovej z Pucova. Na druhom a treťom mieste sa umiestnili kozliatka od chovateľa Mikuláša Palugu z Malatinej. V Základnej škole v Malatinej si mohli diváci pochutnať na výrobkoch z ovčieho mlieka. Hlasovaním vo verejnej ochutnávke rozhodli o najlepšom hrudkovom syre, údenom syre, oštiepku i žinčici. Hlasovala však i odborná porota.

Úvod programu v amfiteátri na Skalke v Malatinej patril súťaži v praskaní bičom. Moderoval ju Martin Brxa a svoje schopnosti si na presnosť úderu zmeralo sedemnást súťažiacich, medzi ktorými nechýbali ani ženy. Prvé miesto získala Kamila Ružičková z Detvy, 2. miesto Milan Maslan z Lokce a 3. miesto Ján Škvarka z Malatinej. Záver Bačovských dní patril programu s názvom Z Prameňa. Program bol venovaný typickým i ojedinelým pastierskym tancom, ktoré sa na Slovensku zachovali. Vystúpila v ňom folklórna skupina z Krivian so starobyľným tancom baču - ovčím vzdychom, folklórny súbor Kokavan z Kokavy nad Rimavicou so programom redyk, folklórna skupina Goral zo Suchej Hory, fujaraši z Lúku pod Makytou a hostia z Poľska a z Českej republiky. Festival sa uskutočnil s finančným príspevkom Európskej únie - Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Vyhodnotenie súťaže o najchutnejší výrobok z ovčieho mlieka

Príhlásené poľnohospodárske družstvá (PD, PPD) a SHR:

PD Malatiná, PD Veličná, Agrodružstvo Krivá, SHR Ing. M. Pálťik (bača Ján Červeň) Veličná, SPDP Lúžňan - chov oviec - Liptovská Lúžna, PD Žaškov (bača Milan Kytas), PD Liptovské Revúce, SHR Ján Chovanec - Párnica (bača Jozef Špirka), PPD Pucov - (bačovia Ján Jurčík a Jozef Hurák).

Výrobky hodnotila odborná porota a verejnosť dňa 19. 7. 2009 v čase od 11.00 - 13.00 hodiny, odborná porota pracovala v zložení:

MVDr. Ján Kráľ, Dolný Kubín,

MVDr. Branislav Buša, Dolný Kubín,
Ing. Pavel Srpoň, Banská Bystrica
s nasledovnými výsledkami.
V kategóriách uvádzame aj hodnotenie ve-
rejnosti:

Kategória ovčích hrudkový syr

1. miesto PD Liptovské Revúce
2. miesto SPDP Lúžňan-Liptovská Lúžna
3. miesto PD Veličná

Hodnotenie verejnosti: PD Veličná

Kategória ovčích údený syr

1. miesto Agrodružstvo Krivá
2. miesto PD Žaškov
3. miesto PD Malatiná

Hodnotenie verejnosti: PD Malatiná

Kategória oštiepok

1. miesto SHR M. Pálčík-Veličná
2. miesto Agrodružstvo Krivá
3. miesto PPD Pucov

Hodnotenie verejnosti: PD Malatiná

Kategória žinčica

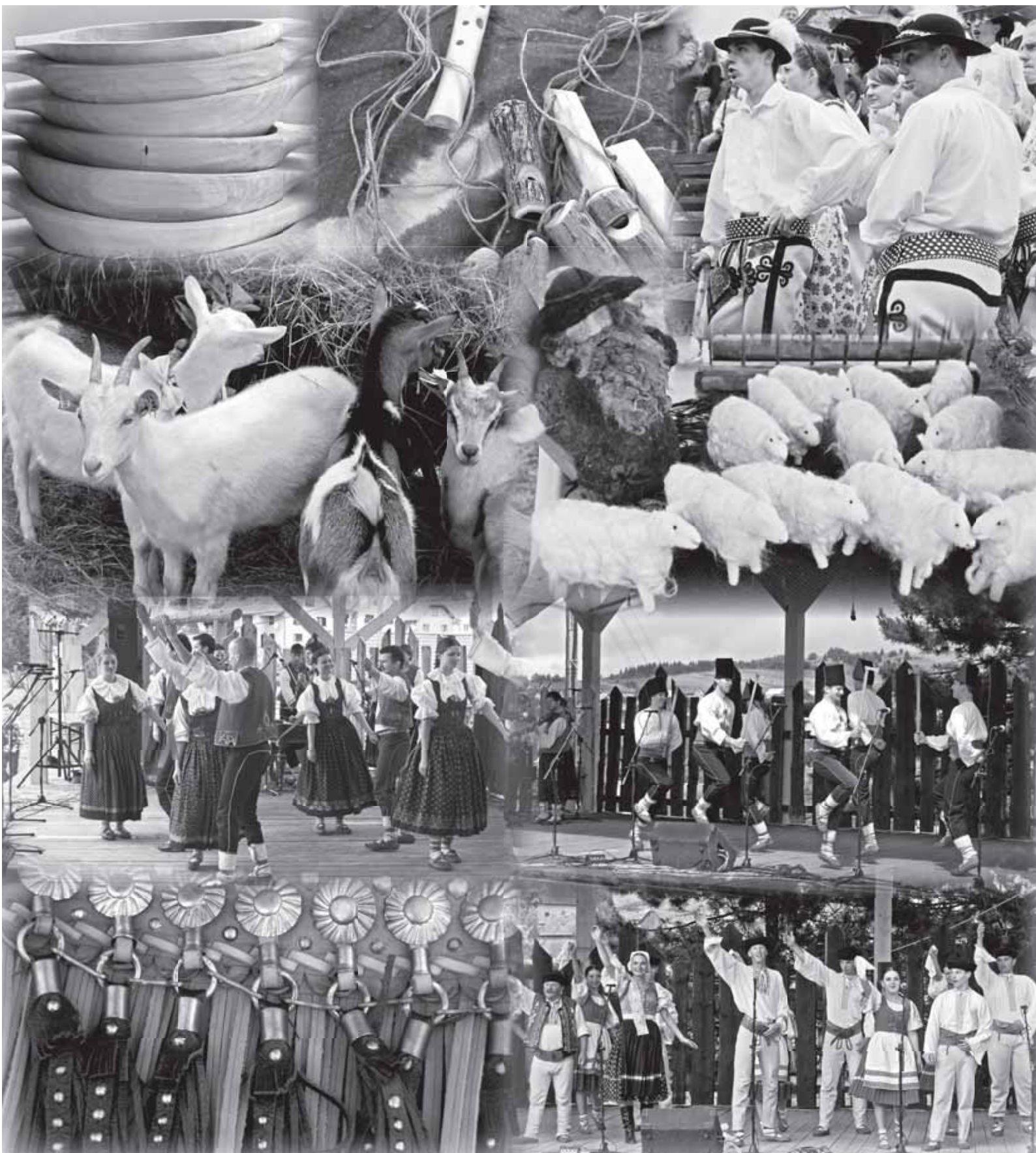
1. miesto SHR M. Pálčík-Veličná
2. miesto PD Malatiná
3. miesto PD Liptovské Revúce

Hodnotenie verejnosti: PD Malatiná

Účastníci získali diplomy za úspešnú repre-
zentáciu ovčích výrobkov, všetkým ich odo-
vzdala odborná porota pred verejnosťou v am-
fiteátri.

Dolný Kubín 22. 7.2009

Autor: PhDr. M. Žabenský, zabensky@osvetadk.sk

Pracovná porada k návrhu zákona o plemenitbe

Dňa 9.7.2009 sa na základe pozvania Ministerstva pôdohospodárstva SR, sekcie poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, odboru živočíšnej výroby uskutočnila v Banskej Bystrici pracovná porada k návrhu „Zákona o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat“. Pracovnej porady sa okrem zástupcov MPSR zúčastnili zástupcovia všetkých uznaných chovateľských organizácií (chovateľských zväzov), zástupcovia firiem zabezpečujúcich biologické služby, Plemenárskych služieb SR š.p. a Plemenárskej inšpekcie SR. Na úvod pracovného stretnutia všetkých prítomných privítal na pôde Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo (ZCHOK) jeho riaditeľ Ing. Pavel Srpoň. Stručne oboznámil prítomných s organizačnou štruktúrou a činnosťou ZCHOK a zažal účastníkom úspešný priebeh pracovného rokovania. Po úvodnom príhovore pracovné stretnutie viedol riaditeľ odboru živočíšnej výroby MP SR

Mgr. Ing. Martin Mellen, PhD. Rokovanie sa riadilo nasledovným programom:

1. Zahájenie
2. Aktuálne otázky v živočíšnej výrobe
3. Zákon o šľachtení a plemenitbe – predloženie návrhu
4. Rôzne
5. Diskusia

V bode 2 predsedajúci informoval o organizačných zmenách na odbore živočíšnej výroby MP SR. Ing. Mária Grisáková oboznámila prítomných, že dňom 1.7.2009 sa ruší nariadenie vlády SR č. 369/2007 Z.z. a vstupuje do platnosti nariadenie vlády SR č. 264/2009.

K bodu 3: zástupcovia MPSR predložili návrh „Zákona o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat“. Všetci účastníci rokovania individuálne predniesli svoje pripomienky k predloženému návrhu. Zástupcovia MPSR ku každej pripomienke podali vysvetlenie, či je

akceptovateľná alebo je v rozpore s inými právnymi normami SR resp. EÚ.

Pracovné rokovanie pokračovalo diskusiou k danej problematike. Na záver sa účastníci pracovnej porady uzniesli, že ďalšie pripomienky k predloženému návrhu zákona je potrebné poslať písomnou alebo elektronickou formou na MPSR do 31.7.2009. Ďalšie stretnutie k danej problematike sa predpokladá v mesiaci september 2009. Po ukončení diskusie predsedajúci poďakoval prítomným za účasť a pracovnú poradu ukončil.

Na záver môžeme skonštatovať, že pracovná porada splnila svoj účel. Predpokladám, že všetci prítomní ocenili možnosť osobného stretnutia a budú súhlasiť, že zákon o šľachtení a plemenitbe by mal zohľadniť aj špecifiká v chove jednotlivých druhov hospodárskych zvierat.

Autor: Ing. Július Šutý – ZCHOK na Slovensku

Chcete napísať príspevok do nášho časopisu? Chcete vyjadriť svoj názor, pochváliť sa svojimi úspechmi, poštážovať si na nedostatky,... Napíšte nám. Uverejnenie príspevku urýchlite a nám zjednodušíte prácu ak budete postupovať podľa nasledujúcich pravidiel:

Nastavenie Microsoft Word pre písanie článkov.

Písmo:

Typ písma: Courier New (Courier New CE)

Veľkosť písma: 12

Zarovnanie písma: vľavo

Nastavenie stránky (Soubor – Vzhľad stránky)

Nahore: 2,8 cm

Dole: 2,8 cm

Vlevo: 2,8 cm

Vpravo: 2,8 cm

Ostatné nastavenia zostávajú.

Nastavenie odstavca (Formát – Odstavec)

Speciálny: prvý riadek

O kolík: 0,45 cm

Ostatné nastavenia zostávajú.

Delenie slov sa úplne vypína.

Zásady písania textov vo Word.

- nezarovnávať text, v texte používať iba jednu medzeru, ktorá patrí aj za interpunkčné znamienka, nepoužívať pevné riadky (zakončené enterom), enter používať v prípadoch, keď chceme oddeliť nadpis od textu

(za nadpisom, na konci odstavca).

- titulky a medzitulky písať zásadne malými písmenami. Výnimku tvoria materiály, kde vyslovene majú byť niektoré pasáže verzalom (reklamy a pod.).
- tabuľky dávať na koniec textu. Musia mať svoj názov alebo označenie (napr. Tab.č.1), v druhom prípade má byť na ňu odvolanie v texte.

Rozsah:

- jedna strana v časopise sa rovná trom stranám písaným podľa hore uvedeného nastavenia.
- na základe predpísaného nastavenia rozsah práce maximálne 6 strán, čo predstavuje 2 strany v časopise.
- v prípade tabuliek, grafov a fotografií, treba príslušný počet riadkov odrátať (napr.: 1 fotografia 25 riadkov)

Prílohy:

- fotografie je najlepšie poslať v originály
- fotografie v elektronickej forme (jpg, pdf, min. 250 kB) poslať v osobitnom súbore (nevkladať do Wordu)
- tabuľky v MS Word alebo MS Excel
- grafy najlepšie MS Excel

Ing. Šándor s ocenenou kolekciou Zlatým kosákom.

Výstava Agrokomplex poskytla priestor pre viac ako 400 vystavujúcich firiem zo Slovenskej republiky, Českej republiky, Francúzska, Holandska, Kanady, Maďarska, Nemecka, Poľska, Rakúska a Srbska. V pavilóne A našli návštevníci pekárské výrobky v rámci výstavy Coba, vinárstvo a rôzne potravinárske výrobky, rovnako aj v pavilóne B, ktorý bol prezentáciou pívárstva a biopotravín. Pavilón C bol miestom konania tlačovej konferencie MP SR, semináru zameraného na využitie pôdohospodárskej biomasy v prvovýrobe a uskutočnil sa tu Deň Ruska. V pavilóne F sa konalo Agrofórum, projekt Objav mlieko a ďalšie prezentácie MP SR, Európskeho parlamentu, FAO, Štátneho pôdohospodárskeho intervenčného fondu z ČR a ďalších inštitúcií. Pavilón M2 bol miestom priameho predaja „z dvora“, kde svoje výrobky ponúkali aj členovia Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo. Pavilón M1 bol miestom konania remeselného jarmoku a Programu rozvoja vidieka SR v rokoch 2007 – 2013, prezentácie médií, slovenských múzeí a voľná plocha E zaujala ukážkami poľnohospodárskej techniky. Na voľnej ploche V a v pavilóne V dominovali ukážky technológií pre živočíšnu vý-

robu, ale najmä vybavenie a doplnky pre jazdecký šport v rámci výstavy Kone a ľudia, voľné plochy L patria tradične výstavným políčkam.

Pavilón Z1 prezentoval drobnochov, hala Z2 a voľná plocha Z plemenné hospodárske zvieratá. Práve v tejto časti bola aj expozícia chovateľov oviec a kôz, ktorú reprezentoval Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo. Celkom tu bolo vystavených 107 oviec a kôz. Z toho bolo 95 oviec /9 baranov a 86 jariet a jahničiek/ a 12 kôz /1 cap a 11 kozičiek/. Spolu s 36. ročníkom medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy Agrokomplex prebiehla 3. výstava biopotravín a technológií spracovania Bio-Agrokomplex, Obnoviteľné zdroje energie, 7. ročník výstavy Regióny Slovenska, 16. medzinárodná družstevná kontraktčno-predajná výstava spotrebiteľného a potravinárskeho tovaru Coopexpo a 12. kontraktčno-predajná výstava malých a stredných podnikateľov Živnostenské trhy.

Tento rok pribudla aj špecializovaná výstava pekárstva COBA v pavilóne A. Mottom tohtoročného Agrokomplexu bolo „Kvalita a bezpečnosť potravín“. Na túto tému sa konali sprievodné podujatie – konferencia pod názvom „Predaj

z dvora“ dňa 21.8. 2009 v pavilóne K. Vystavovatelia „priameho predaja z dvora“ sa predstavili v pavilóne M2.

Tento rok čakalo návštevníkov aj množstvo zaujímavostí. Napríklad súťaž v hode vidlami do diaľky AX-Vidlomet-cup, Farmárske dni – projekt zameraný na praktické predvádzanie rôznych typov mechanizácie, výučbu a prípravu budúcich poľnohospodárov a odborníkov v rastlinnej výrobe, alebo Majstrovstvá Slovenska v orbe koňmi. Nezabudli sme ani na ochutnávky a prezentácie 5 slovenských pivovarov – SLOVENSKÉ PIVNÉ DNI, remeselný jarmok a Slovenské dožinkové slávnosti. Uskutočnili sa ďalšie akcie ako Diplomatický deň, Dni zahraničných Slovákov, Deň Ruska a Včelárska nedeľa – súťaže a ochutnávky medu, prednáška k medu a jeho spracovaniu.

Zábavychtivých návštevníkov čakali ukážky westernového jazdenia, jazdy zručnosti na traktoroch, súťaže vo voltíži, dni chovateľov, tanečné vystúpenia, vystúpenia šermiarov, lukostreľba, traktorparáda a iné zaujímavosti. V rámci kampane OBJAV MLIEKO sa v pavilóne F skloňovalo mlieko v rôznych pádoch a tematických oblastiach. Aktuálnu tému priniesol Technický a skúšobný ústav pôdohospodársky v podobe odborného seminára o využívaní biomasy na energetické účely v prvovýrobe. Agrofórum sa uskutočnilo v tomto roku v pavilóne F s témami prednášok – ekonomika, manažment a poľnohospodárstvo, veda a vzdelávanie v rámci Dňa slovenskej pôdohospodárskej vedy a vzdelávania, agroturistika a slovenský vidiek, záhradníctvo, kvalita a bezpečnosť potravín a výživa obyvateľstva. Agrofórum doplnili zaujímavé prednášky zamerané na prevenciu a podpornú liečbu cukrovky, obezity a ďalších civilizačných ochorení.

V sekcii oviec a kôz vystavovalo celkom 21 vystavovateľov. Aj touto cestou im vyslovujeme úprimné poďakovanie za to, že aj touto formou napomohli propagácii ovčiarstva na Slovensku. Agrokomplex pre vystavovateľov začal už niekedy začiatkom kalendárneho roka. Už vtedy na základe ich záujmu o vystavenie zvierat prebehli prvé predvýbery v ich chovoch. Nasledovala dlhodobá príprava vybraných zvierat. Kto už pripravoval zvieratá na výstavu, vie že nie je jednoduché pripraviť zviera do výstavnej kondície. Zvieratá boli prisúvané na Agrokomplex v utorok 18.8. V stredu 19.8. prebehlo hodnotenie zvierat odbornou

Minister blahozelá ovčiarom.

komisiou. Ovce a kozy hodnotili pracovníci českého zväzu.

Ocenené boli tieto zvieratá:

plemenný baran
Šampión výstavy

SHR Ján Šuchtár
za barana SK 1176153

plemena zošlachtená valaška

I. miesto:

Poľnohospodárske družstvo so sídlom

v Žembovcach za barana SK 1193940
plemena cigája

II. miesto:

Agrofarma Šándor za barana SK 1280023
plemena suffolk

III. miesto:

Agrofarma Šándor za barana SK 1280083
plemena ile de france

Bahnice, jarky

plemeno cigája

Odvzdávanie ocenení.

I. miesto:

Poľnohospodárske družstvo so sídlom v Jarovniciach za kolekciu plemenných jariet plemena cigája

II. miesto:

Poľnohospodárske družstvo Senohrad za kolekciu plemenných jariet plemena cigája

plemena zošlachtená valaška

I. miesto:

Poľnohospodárske družstvo Východná za ko-

Návšteva ministra v kolibe.

Ocenení.

lekciu plemenných jariek plemena zošľachtená valaška

II. miesto:

Roľnícke družstvo Klenovec za kolekciu plemenných jariek plemena zošľachtená valaška

Bahnice, jarky a jahničky mäsových plemien

I. miesto:

Keľo a synovia, s.r.o. za kolekciu plemenných jariek plemena berrichone du cher

II. miesto:

Agrofarma Šándor za kolekciu plemenných ja-

riek plemena suffolk

III. miesto:

Agrofarma Šándor za kolekciu plemenných jariek plemena ile de france

Bahnice, jarky a jahničky mliekových plemien

I. miesto:

SHR Peter Bernát za kolekciu plemenných jariek plemena lacaune

II. miesto:

Pasenie so psom.

SHR Ing. Jozef Kováč za kolekciu plemenných jahničiek plemena východofrízská ovca

Plemenné kozy plemenný cap

Šampión výstavy

Viktória Čapčíková za capa SK 983896 plemena biela koza krátkosrstá

plemenné kozičky

I. miesto:

Práskači...bičom.

Spolupráca medzi ZCHOK a Videickým parlamentom.

Pán minister si prezera expozíciu.

SHR Ing. Milan Petrovič
za kolekciu plemenných kozíček plemena
burska koza

Ocenenie Zlatý kosák

Agrofarma Šándor za kolekciu plemenných ja-
riek plemena suffolk.

Cenu pre kolekciu plemenných oviec od PS SR
š.p. si v podobe nádherného pohára odniesli PD
so sídlom v Jarovniciach. Všetkým chovateľom sr-
dečne blahoželáme.

Vo štvrtok pokračovala Národná výstava HZ.
Každý deň prebiehalo aj predvádzanie jednotli-
vých kolekcí zvierat. Predvádzanie zvierat sa vždy
tešilo najväčšiemu záujmu zo strany návštevní-
kov veľtrhu. Pre ovce a kozy bol vyhradený vždy
polhodinový priestor. Tohtoročný chovateľský
deň ovčiarov a koziarov sa uskutočnil v piatok.
Bol poznamenaný ako vždy vôňou jahňacinky. Pri
kolibe sa pripravovalo jahňacie mäsko na srbský
spôsob, ktoré ochutnali návštevníci koliby. Na
chovateľskom dni si ocenení chovatelia prevzali
ceny v podobe plakiet a krásnych zvoncov z dielne
Ing. Martiny Nemkyovej z Hronca. Ceny odovzdá-
val predseda ZCHOK Ing. Jozef Eštočin. Zároveň
bol vyhlásený víťaz fotografickej súťaže v časopi-
se Chov oviec a kôz. Tohtoročnú súťaž s tematikou
histórie ovčiarstva vyhrali: 1.miesto – fotografia
číslo 15– pán Ján Mačuha -Dolný Kubín - črpák

2.miesto – fotografia číslo 39- pani Lucia Sos-
ková – Ľubica – publikácia

3.miesto – fotografia číslo 32- pán Pavol Su-
sa- Spišská Nová Ves – predplatné časopisu Chov
oviec a kôz

O obohatenie programu sa postarali aj prás-
kači bičom. Boli to Jozef Garabáš- Malatiná, Ján
Škvarka-Malatiná,Vladimír Fačko-Pokryvač. Neo-
pakovateľnú atmosféru navodil fujarista pán Flo-
rián Šavrtka z Liptovských Revúc. Pasenie oviec
predviedol pán Emil Besson z Francúzska s fenkou
plemena border colia Miss. Táto ukážka práce so
psom mala obrovský úspech a návštevníci ešte
desiatky minút po ukončení predvádzania bom-
bardovali majiteľov psov otázkami.

Aj počas chovateľského dňa bola v nových

Pán minister v debate.

priestoroch koliby zväzu obrovská návštevnosť.
Priestory ovčiarov aj tento rok poctili svojou náv-
števou významní predstavitelia poľnohospodár-
skych inštitúcií na Slovensku. Neobišiel ju ani mi-
nister pôdohospodárstva Ing. Stanislav Becík, pre
ktorého je ovčiarstvo neoddeliteľnou súčasťou vi-
dieka a práva tam sa rodí život. V piatok prebehla

aj krátka ukážka strihania oviec v podaní strihača
Jozefa Kubeka ml., účastníka Majstrovstiev sveta
v strihaní oviec v Nórsku. O pohľad na túto prácu
sa zaujímalo množstvo ľudí, ktorí si rozoberali ako
suvení aj nastrihanú vlnu.

Autor: Ing.Slavomír Reľovský

Šampión s chovateľom.

Produkčný potenciál aukčných baranov plemena východofrízskeho a lacaune v roku 2008

Prof. Ing. Milan Gajdošík, CSc.

emeritný profesor SPU v Nitre

Mliekový program v chove oviec v podmienkach Slovenska realizovaný zošľachťovaním domácich plemien (ZV, C, M) využitím medziplemenného kríženia je zameraný na vyšľachtenie **ranej**, relatívne **plodnej** a **dojnej** ovce. I keď je to beh na dlhú trať, z vytýčeného cieľa vyplýva, že osobitné postavenie v tomto programe majú plemená **lacaune** a **východofrízske**, využívané v rôznych formách pozmeňovacieho kríženia. Z hľadiska produkčného zamerania obidve plemená predstavujú mliekový úžitkový typ s vynikajúcou plodnosťou a ranosťou. Preto medzi očakávané predpoklady zaraďujeme požiadavku výrazne zlepšiť u krížencov **plodnosť** – početnosť vrhu (oplodnenie a ovulačnú intenzitu), **produkciu mlieka** (veľkosť a kapacita vemena, vhodnosť na strojové dojenie) a **ranosť** (skoršie použitie jahničiek do plemenitby). Úspešnosť tohto programu bude záležať aj od toho, s akým produkčným potenciálom vstupujú barany týchto plemien do procesu kríženia, teda akú majú **genetickú výbavu**, získanú od svojich rodičov (predkov). Preto **k ich výberu (hodnoteniu) treba pristupovať cielene, zodpovedne v súlade s očakávanými požiadavkami**.

Dosiahnuté výsledky hodnotenia produkčného potenciálu aukčných baranov plemena **lacaune** (LC) a **východofrízskeho** (VF) za rok 2008 uvádzame v tab. 1-4.

Produkčný potenciál plodnosti aukčných baranov uvedených plemien vyjadrený odhadom PH (tab. 1) potvrdzuje, že len 51,1% baranov bolo hodnotených v prvých dvoch ČT (+++, ++) s výraznou prevahou v ČT ++ (43,0 %). Veľmi nízke je zastúpenie baranov v ČT +++ (8,1 %). Neprimerane vysoké je percento baranov v ČT-N (12,8 %), pričom sa objavuje aj ČT-NN (1,2 %). Na základe takéhoto rozmiestnenia baranov v ČT môžeme ich potenciál plodnosti hodnotiť na hranici priemernosti a podpriemernosti, čo môže oddialiť dosiahnuť požadované a očakávané efekty z medzi plemenného kríženia. Zo zatriedenia baranov do jednotlivých KP vidieť (tab. 2), že 30,8% baranov nepochádza z viacpočetného vrhu. Súčasne frek-

Tab. 1: Hodnotenie plodnosti (podľa odhadu PH) aukčných baranov mliekových plemien v roku 2008

Ukazovateľ	VF n=23		LC n=149		Σ n=172	
	n	%	n	%	n	%
PH						
+++	3	13,1	11	7,4	14	8,1
++	9	39,1	65	43,6	74	43,0
+	7	30,4	53	35,6	60	34,9
N	4	17,4	18	12,1	22	12,8
NN	0	-	2	1,3	2	1,2

Tab. 2: Zatriedenie aukčných baranov mliekových plemien podľa KP v roku 2008

Ukazovateľ	VF n=23		LC n=149		Σ n=172	
	n	%	n	%	n	%
KP						
5	13	56,5	30	20,1	43	25,0
4	8	34,8	47	31,6	55	32,0
3	0	-	21	14,1	21	12,2
2	0	-	7	4,7	7	4,1
1	2	8,7	27	18,1	29	16,9
0	0	-	17	11,4	17	9,8

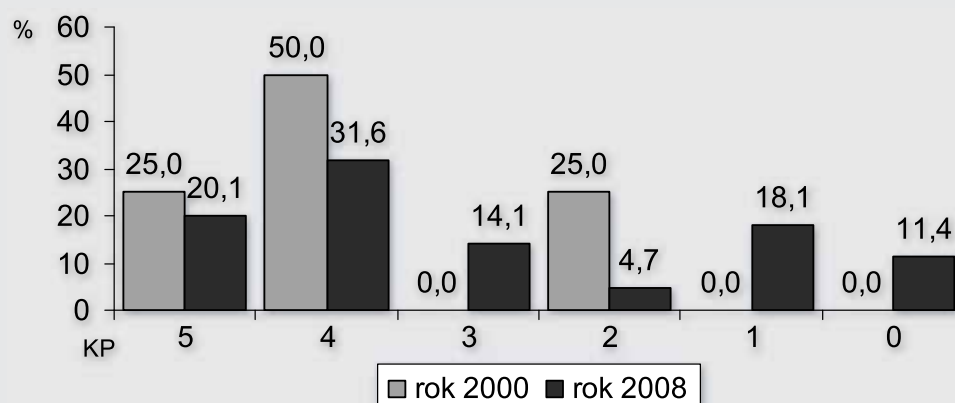
Tab. 3: Hodnotenie aukčných baranov mliekových plemien za mliekovú úžitkovosť (odhad PH) v roku 2008

Ukazovateľ	VF n=23		LC n=149		Σ n=172	
	n	%	n	%	n	%
ČT - PH						
vynikajúca +++	5	21,7	33	22,1	38	22,1
nadpriemerná ++	7	30,4	65	43,6	72	41,8
priemerná +	10	43,5	33	22,1	43	25,0
podpriemerná - N	1	4,4	12	8,1	13	7,6
zlá - NN	0	-	3	2,0	3	1,7

Tab. 4: Hodnotenie intenzity rastu aukčných baranov mliekových plemien v roku 2008

Ukazovateľ	VF n=23		LC n=149		Σ n=172	
	n	%	n	%	n	%
ČT - IR						
vnikajúca +++	0	-	9	6,0	9	5,2
výborná ++	7	30,4	39	26,2	46	26,7
dobrá +	7	30,4	51	34,2	58	33,7
nízka N	7	30,4	45	30,2	52	30,2
zlá NN	2	8,8	5	3,4	7	4,2

Graf č.1: Zmena početnosti v KP u aukčných baranov plemena lacaune za obdobie rokov 2000-2008.

vencia v $KP_{0,1}$ potvrdzuje, že 26,7 % baranov má rodičov, z ktorých jeden alebo obidvaja rodičia sú jedináčikovia. Produkčný potenciál plodnosti týchto baranov **nie je vyhovujúci** na to, aby **obsadzovali pozíciu zošľachťujúceho plemena**. Podľa frekvencie v $KP_{5,4,3}$ je pozícia baranov plemena VF priaznivejšia ako u plemena lacau-ne, je však menej početná. Aj zmena početnosti v KP baranov plemena LC za obdobie rokov 200-2008 (Graf 1) potvrdzuje, že **v stádach sa nerobila systematická, zámerná selekcia na viacpočetné vrhy**, pretože za obdobie 8 rokov sa výrazne **zhoršila**. Zhoršenie početnosti v KP za obdobie rokov 2000 - 2008 je evidentné aj u plemena VF, pretože v roku 2000 boli všetky aukčné barany ($n=14$) zaradené v KP_5 . Šľachtitelia si musia uvedomiť, že **nie príslušnosť plemena, ale genetické danosti jedinca rozhodujú o jeho kvalite resp. využití v krížení**.

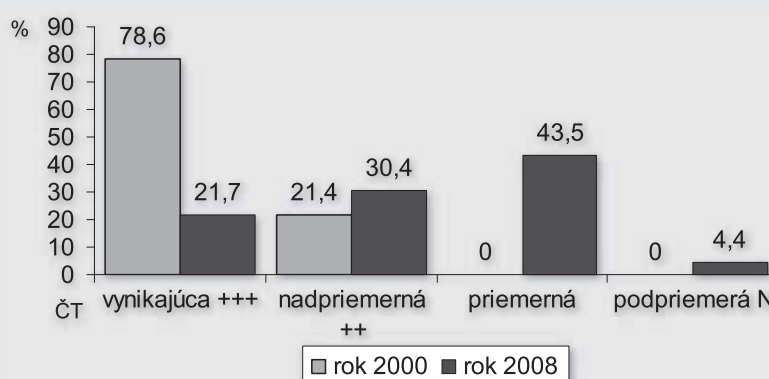
Hodnotenie mliekovej úžitkovosti (MU) baranov podľa odhadu PH potvrdzuje (tab. 3), že vynikajúcu a nadpriemernú MU dosiahol 65,7 % baranov. U baranov LC prevláda nadpriemerná MU (45,7 %) u plemena VF priemerná MU (43,5 %). Zastúpenie baranov s podpriemernou a nižšou MU bolo 9,3 %. Zošľachťovací proces vyžaduje, aby sa na produkcii baranov podieľali bahnice s vynikajúcou MU a súčasne sa obmedzil podiel baranov s priemernou a už výlučne nie s podpriemernou a nižšou MU. Túto požiadavku umocňuje aj dosahovaná zmena početnosti v ČT za produkciu mlieka u aukčných baranov v rokoch 2000-2008 (Graf 2-3).

Výsledky hodnotenia **intenzity rastu** (IR) baranov nie sú uspokojivé (tab. 4). Vynikajúcu a výbornú IR dosahuje len 31,9 % baranov. Pritom nízku a zlú IR malo až 34,4 % baranov. Medzi plemenami nie sú výrazne rozdiely. Dá sa predpokladať, že nedostatočné chovateľské prostredie limituje efekty génov u obidvoch plemien. Aj zmena početnosti v ČT za IR u baranov obidvoch plemien za roky 2000-2008 (Graf 4-5) potvrdzuje, že tento problém dlhodobo pretrvávajú.

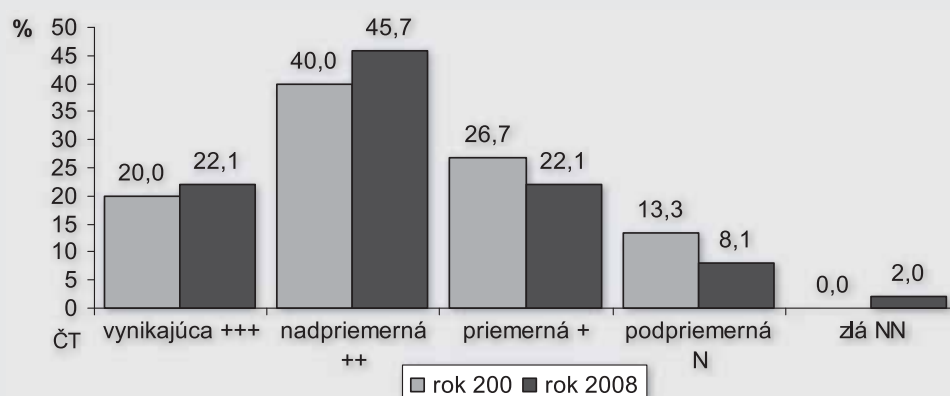
Záver

Hodnotenie potvrdilo, že treba **sprísniť požiadavky** na produkčný potenciál baranov u obidvoch plemien (VF, LC). Rozhodujúcim kritériom musí byť genetický produkčný potenciál baranov (odhadnuté PH) a nie príslušnosť k plemenu. Súčasne treba zlepšiť (upraviť) pri odchove chovateľské podmienky.

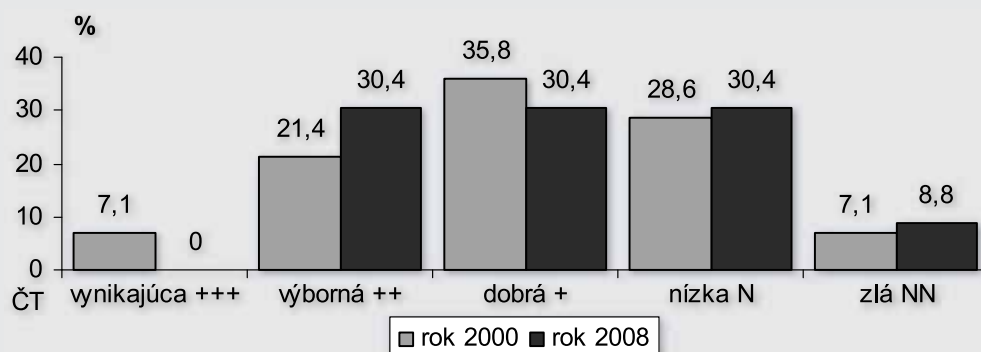
Graf č.2: Zmena početnosti v ČT za produkciu mlieka u aukčných baranov plemena východofrízkeho za roky 2000 - 2008.

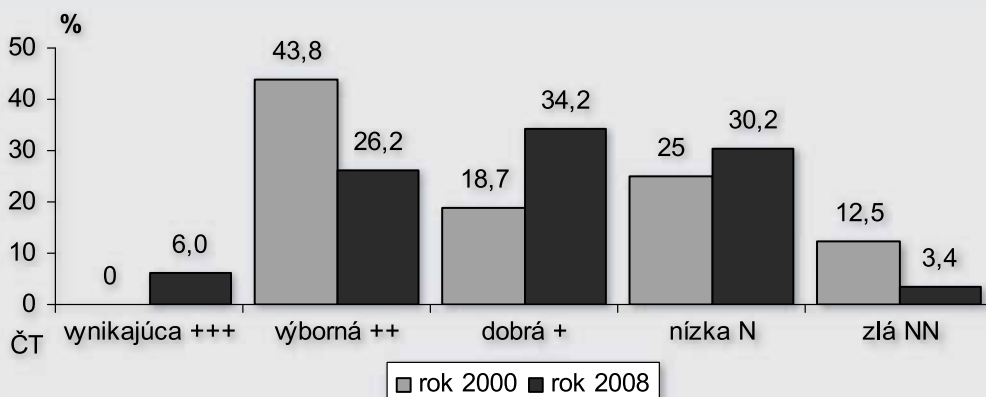
Graf č.3: Zmena početnosti v ČT za produkciu mlieka u aukčných baranov plemena lacau-ne za roky 2000-2008.

Graf č.4: Zmena početnosti v ČT za intenzitu rastu u aukčných baranov plemena východofrízkeho za roky 2000 - 2008.

Graf č.5: Zmena početnosti v ČT za intenzitu rastu u aukčných baranov plemena lacau-ne za roky 2000 - 2008.

Vyhodnotenie nákupných trhov

na plemenné barany konaných v dňoch 10.6. a 24.6.2009 v PD Liptovské Hole Kvačany.

Dňa 10.6.2009 sa v priestoroch PD Liptovské Hole Kvačany, hospodársky dvor Dlhá Lúka uskutočnil nákupný trh plemenných baranov plemena cigája, lacaune a krížencov cigája s mliekovými plemenami s rôznym podielom krvi. Tohto nákupného trhu sa zúčastnili chovatelia cigájskych oviec zo stredoslovenského regiónu. Nákupný trh začal príhovorom predsedu PD Liptovské Hole, ktorý privítal členov Výberovej komisie pre chov oviec pri MPSR, ako aj všetkých prítomných chovateľov. Potom odovzdal slovo predsedovi výberovej komisie Ing. Pavlovi Srpoňovi. Predseda výberovej komisie pre hodnotenie plenných baranov menoval dve komisie.

Prvá komisia pod vedením doc. Margetína, pracovala v zložení Ing. Čapistrák, Ing. Bobček, pán Novýsedlák a MVDr. Záborský, ako zapisovatelia Ing. Šutý a pán Kubín.

Druhá komisia pod vedením Ing. Rafajovej pracovala v zložení Ing. Kalman, pán Záborský a MVDr. Pastucha, ako zapisovatelia Ing. Gúglava a MVDr. Chladná.

Na tomto nákupnom trhu boli po prvýkrát podľa najlepších plemenných hodnôt za mliekovú úžitkovosť a veľkosť vrhu vybrané plemenné barany ako zakladatelia nových genealogických línii. Podľa mliekovej úžitkovosti boli vybrané tri plemenné barany a to z PD Žemberovce, plemenný baran, číslo CEHZ SK 1193937, z PD Mošovce baran číslo SK 1068974 a z Agrofarma s.r.o. Červený Kameň baran číslo SK 1188793. Podľa veľkosti vrhu boli vybrané tiež tri plemenné barany, a to z PD Žemberovce baran č. SK 1193904, z PD Sklabiňa baran č. SK 1200572 a od SHR Petra Karcola baran č. SK 1200678. Týmto plemenným baranom boli pridelené nové čísla a názvy línii.

Šampiómom nákupného trhu sa stal plemenný baran č. SK 1193953, línie Kamendin z PD Žemberovce. Tento plemenný baran reprezentoval chovateľa na výstave Agrokomplex 2009 Celkové vyhodnotenie nákupného trhu je v tabuľke č. 1. Chceme vyzdvihnúť dlhoročnú chovateľskú úroveň u chovateľa PD Žemberovce, kde všetkých 35

hodnotených baranov bolo zaradených do výslednej triedy ER.

Dňa 24.6.2009 sa v týchto priestoroch uskutočnil nákupný trh na plemenné barany plemena zošľachtená valaška, charollaise a krížencov zošľachtenej valašky s rôznym podielom krvi mliekových plemien. Členov výberovej komisie, ako aj všetkých prítomných privítal zástupca PD Liptovské Hole Kvačany Ing. Geroč, ktorý potom odovzdal slovo zastupujúcemu predsedovi Výberovej komisie Ing. Gúglavovi. Ing. Gúglava oboznámil chovateľov s programom nákupného trhu a menoval dve komisie na hodnotenie plemenných baranov. Komisia č. 1 pracovala v zložení doc. Margetín ako predseda, MVDr. Chladná a MVDr. Záborský, zapisovatelia boli Ing. Šutý a pán Kubín. Komisia č. 2 pracovala v zložení Ing. Čapistrák ako predseda, Doc. Gyarmathy, pán Záborský, MVDr. Pastucha, zapisovatelia Ing. Reľovský a pán Vároš. Z veterinárnych dôvodov sa nákupného trhu nezúčastnili chovatelia PD Veľká Rača Oščadnica a PPD Pucov, ktorým Výberová komisia ohodnotila plemenné barany na chovoch v neskoršom termíne. Na tomto trhu boli tiež vybrané plemenné barany za zakladateľov nových línii za mliekovú úžitkovosť a veľkosť vrhu. Podľa plemennej hodnoty mliekovej úžitkovosti sú to nasledovné plemenné barany – z PD Liptovské Hole Kvačany baran č. SK1178366, z AGROTRADE GROUP s.r.o. Rožňava, hospodárstvo Turček baran č. SK 1200948 a PD Važec baran č. SK 1178227. Podľa veľkosti vrhu boli za zakladateľov nových línii vybrané z Agropol Hradová, s.r.o. Tisovec, baran č. SK 1204933 a z PD Liptovské Revúce baran č. SK 1179847. Týmto baranom boli tiež pridelené nové čísla a názvy línii.

Šampiómom nákupného trhu sa stal plemenný baran č. SK 1176153, línia Angličan od chovateľa Jána Šuchtára z Jakubovian. Tento baran sa tiež zúčastnil výstavy Agrokomplex 2009. Nákupný trh ukončil zastupujúci predseda Výberovej komisie Ing. Gúglava, ktorý poďakoval domácim organizátorom, ako aj členom hodnotiacich komisií za hladký a bezproblémový priebeh hodnotenia.

Autor: Ing. Pavol Gúglava

Tab. č.1: Vyhodnotenie nákupného trhu
Miesto NT: PD Liptovské Hole Kvačany

Dátum NT: 10.06.09

Ident. stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do					Celkom zarad.	Počet vyrad.
			ER	EA	EB	I	II		
Agrofar.Č. Kameň	14	13	5	7	1	0	0	13	0
Agrofar.Č. Kameň	22	22	12	7	2	1	0	22	0
Agrofar.Č. Kameň	26	26	7	7	11	0	0	25	1
PD Žemberovce	35	35	35	0	0	0	0	35	0
P. Karcol, Vrútky	24	24	16	8	0	0	0	24	0
Turiec – Agro, s.r.o.	20	20	4	14	2	0	0	20	0
PD Sklabiňa	14	14	8	6	0	0	0	14	0
PD Sklabiňa	12	12	11	1	0	0	0	12	0
PD Mošovce	11	11	3	5	2	0	0	10	1
PD Sebedín	16	16	2	7	7	0	0	16	0
PD Det. Huta	16	16	0	5	11	0	0	16	0
Agrorev Detva	13	13	3	5	3	0	0	11	2
Agrorev Detva	4	4	0	3	1	0	0	4	0
PD Senohrad	24	24	0	10	12	1	0	23	1
ZPD Poltár	13	13	5	8	0	0	0	13	0
Ovini, s.r.o.	31	25	0	6	15	1	0	22	3
I.družstevná, a.s. Dačov Lom	23	22	4	16	2	0	0	22	0
PD Očová	26	9	0	1	6	1	0	8	1
Celkom za NT	344	319	115	116	75	4	0	310	9

Tab. č.2: Vyhodnotenie nákupného trhu
Miesto NT: PD Liptovské Hole Kvačany

Dátum NT: 24.06.09

Ident. stáda	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do					Celkom zarad.	Počet vyrad.
			ER	EA	EB	I	II		
PD Predmier	23	23	6	16	1	0	0	23	0
PD Predmier	4	4	0	2	2	0	0	4	0
RD Oščadnica	4	4	2	1	0	0	0	3	1
PPD Pucov	24	23	2	16	3	1	0	22	1
PD Malatiná	46	44	5	24	9	1	0	39	5
Agro – Racio LM	28	22	9	13	0	0	0	22	0
Agria L. Ondrej	14	13	7	4	2	0	0	13	0
PD Východná	32	31	21	9	1	0	0	31	0
PD Kvačany	29	27	8	15	3	1	0	27	0
Agro – Racio LM	7	1	0	0	1	0	0	1	0
SHR J. Šuchtár	6	6	3	2	1	0	0	6	0
SHR J. Šuchtár	3	3	1	2	0	0	0	3	0
PD Važec	21	20	4	13	3	0	0	20	0
PD Lip. Revúce	33	31	18	12	1	0	0	31	0
Agrotrade Group	26	26	17	9	0	0	0	26	0
PD Trstená	17	16	6	6	3	0	0	15	1
PD Trstená	19	19	0	5	10	3	0	18	1
ASIK s.r.o.	1	1	1	0	0	0	0	1	0
ASIK, s.r.o.	26	26	13	11	1	0	0	25	1
V.Murín, Rátka	5	5	1	4	0	0	0	5	0
Agrodruž. Revúca	19	18	11	6	1	0	0	18	0
RD Klenovec	22	19	8	10	1	0	0	19	0
Agrosp. Tisovec	21	19	12	5	1	0	0	18	1
RD Klenovec	38	37	19	17	0	0	0	36	1
Celkom za NT	468	438	174	202	44	6	0	426	12

Chov kôz vo svete má mierne rastúci trend, rovnako aj produkcia kozieho mäsa a mlieka. Počet kôz bol v roku 2007 v porovnaní s rokom 2003 vyšší o 8,8 %, celková produkcia kozieho mäsa stúpila o 21,8 % a produkcia kozieho mlieka stúpila o 6,8 %.

V porovnaní s ostatnými druhmi hospodárskych zvierat, nie je v EÚ-27 chov kôz veľmi rozšírený (v EÚ-27 sa chová viac ako 153 mil. ks ošípaných, necelých 90 mil. ks HD a vyše 92 mil. ks oviec). Niečo vyše 13 mil. ks kôz len nepatrne prevyšuje 14 % z počtu oviec v EÚ. Na Slovensku je tento podiel ešte nižší, iba 10 %.

V rámci EÚ-27 sa najviac kôz chová v Grécku, vyše 45 % z celkového počtu. Za Gréckom nasledujú Španielsko, Francúzsko, Rumunsko a Taliansko. Celkovo je v týchto piatich krajinách približne 85 % z celkového počtu kôz v EÚ. Na Slovensku sa chová len asi 0,3 % z ich počtu v EÚ. Stav kôz v jednotlivých krajinách sú v ostatných 5 rokoch relatívne stabilné.

Na Slovensku je chov kôz jedným z málo zmapovaných chovov hospodárskych zvierat, čo sa týka počtu zvierat, úžitkovosti i produkcie, nakoľko sa sústreďuje hlavne v drobných chovoch a existuje len niekoľko väčších chovateľov. Podľa súpisu hospodárskych zvierat bolo k 31.12.2008 na Slovensku 37,1 tis. ks kôz a capov spolu a z toho bolo 27,7 tis. ks kôz matiek. Oproti roku 2007 klesli stavy kôz a capov spolu o 2,1 % a kôz matiek o 1,0 %. Počet zaregistrovaných zvierat v CEHZ je však stále veľmi nízky, len necelých 22 % z celkového počtu živých kôz. Z plemien je najviac zastúpená Biela koza, no zaevidovaných je ešte ďalších 6 plemien kôz, hlavne Hnedá a Búrska koza.

Kvôli nedostatku iných zdrojov je produkcia kozieho mlieka a mäsa odhadovaná na základe údajov stád v kontrole úžitkovosti Plemenárskych služieb SR.

Produkcia kozieho mlieka sa v roku 2008 odhaduje v množstve 9,2 mil. litrov. V porovnaní s rokom 2007 došlo k poklesu produkcie o 4,3 %, nakoľko priemerná mlieková úžitkovosť klesla o 11,6 litra na dojenú kozu. Prakticky všetko kozie mlieko sa spotrebováva v rámci samozásobenia.

Živé kozy ani kozie mäso nie sú momentálne žiadaným vývozným artiklom, preto aj oficiálny predaj jatočných kôz je dlhodobo zanedbateľný. V minulom roku sa doviezli živé kozy za 2,9 tis. Sk a vyviezli za 3,2 tis. Sk. Súčasne sa doviezlo kozie mäso za 11,2 tis. Sk.

Na slovenských bitúnkoch sa v minulom roku zabilo iba 76 ks jatočných kozliat s celkovou živou hmotnosťou 0,9 tony. Ostatné jatočné zvieratá sa zabíjajú v rámci samozásobenia, ktoré sa odhaduje v množstve 625 ton živej hmotnosti.

Na základe týchto údajov bola celková produkcia kozieho mäsa v roku 2008 v množstve 298 ton jatočnej hmotnosti. Spotreba kozieho mäsa na jedného obyvateľa bola teda len 0,06 kg kozieho mäsa vrátane vnútorností, čo je zanedbateľné množstvo.

K rozvoju chovu kôz neprispieva ani cena jatočných zvierat, ktorá je na výrazne nižšej úrovni ako cena jatočných jahniat. Pri priemernej živej hmotnosti 12,8 kg na kus bola v roku 2008 priemerná

Kozy vo svete i doma

Podľa údajov Organizácie pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) je na svete spolu viac ako 850 miliónov kôz. Viac ako 64 % z tohto celkového počtu sa chová v Ázii a ďalších 29 % v Afrike. V Európe je len 2,1 % z ich celkového počtu. Významná je aj produkcia kozích produktov. Ročne sa poráža okolo 403 mil. ks jatočných kôz a vyprodukuje sa približne 5 mil. ton kozieho mäsa. Z tohto množstva pochádza 76 % z Ázie. Ani svetová produkcia kozieho mlieka nie je zanedbateľná. Na svete sa dojí 170 mil. kôz a ročne sa vyprodukuje viac ako 14,8 mil. ton kozieho mlieka. V produkcii mlieka vedie Ázia s 57,5 % podielom na celosvetovej produkcii, nasleduje Afrika s 20,5 % a Európa so 17,5 %.

Počet kôz vo svete v tis. ks

	2003	2004	2005	2006	2007
Svet	781 582	811 000	838 197	849 984	850 220
Afrika	231 903	241 642	247 234	243 412	245 064
Amerika	36 672	37 196	37 786	40 987	41 106
Ázia	492 973	512 458	533 866	546 665	544 955
Európa	19 148	18 635	18 392	17 986	18 148
Oceánia	885	1 068	917	935	947

FAOSTAT | © FAO Statistics Division 2009 | April 2009

Počet kôz v EÚ v tis. ks

Krajina	2004	2005	2006	2007	2008
Bulharsko	718,1	608,4	549,1	495,5	429,8
Česká republika	14,0	18,0	16,2	16,6	:
Dánsko	0,0	0,0	:	:	:
Nemecko	170,0	170,0	180,0	180,0	190,0
Estónsko	3,0	2,8	3,4	4,0	2,2
Írsko	9,3	7,7	7,7	7,3	7,8
Grécko	5 185,0	4 925,6	4 928,7	4 931,0	4 983,0
Španielsko	2 833,0	2 834,9	2 956,7	2 891,6	2 790,6
Francúzsko	1 242,0	1 252,0	1 254,4	1 255,0	1 265,1
Taliansko	978,0	945,0	955,3	920,0	957,3
Cyprus	378,0	329,3	344,9	368,1	318,4
Lotyšsko	14,7	14,9	14,3	13,0	12,9
Litva	26,9	22,0	20,8	19,7	16,6
Luxembursko	2,5	2,7	2,4	3,3	:
Maďarsko	74,0	79,0	70,0	67,0	66,0
Malta	5,6	6,3	5,7	6,2	6,4
Holandsko	300,0	310,0	340,0	355,0	390,0
Rakúsko	55,5	55,1	53,1	60,5	62,5
Poľsko	:	:	130,4	143,9	136,1
Portugalsko	546,7	551,3	547,4	508,9	496,6
Rumunsko	660,7	686,8	727,4	865,1	1 077,5
Slovinsko	23,0	25,5	27,8	28,2	24,2
Slovensko	39,0	39,6	38,4	37,9	:
Fínsko	4,7	6,2	6,1	5,4	5,7
Švédsko	5,6	5,6	:	:	:
Spojené Kráľovstvo	91,6	96,0	:	:	:

Prameň: EUROSTAT

Počet kôz v SR k 31. decembru

Rok	Kozy a capy spolu			Kozy-matky		
	tis.	Oproti min. roku		tis.	Oproti min. roku	
	ks	tis. ks	%	ks	tis. ks	%
2003	39,2	-1,0	-2,4	29,2	-0,6	-2,0
2004	39,0	-0,2	-0,5	28,5	-0,6	-2,2
2005	39,6	0,6	1,4	29,1	0,6	2,1
2006	38,4	-1,2	-3,1	28,5	-0,7	-2,3
2007	37,9	-0,5	-1,2	28,0	-0,4	-1,6
2008	37,1	-0,8	-2,1	27,7	-0,3	-1,0
2009**)	37,0	-0,1	-0,2	27,5	-0,2	-0,8

Prameň: ŠÚ SR; **) Prognóza VÚEPP

cena za kg živej hmotnosti 55,18 Sk (1,83 €), čo predstavovalo 30 % z priemernej ceny jatočných jahniat.

Napriek miernemu zhoršovaniu je chov kôz v tomto období jedným z najstabilnejších chovov. Je sústredený hlavne v domácnostiach, ktoré udr-

žujú tradíciu chovu a nie je výrazne ovplyvňovaný výkyvmi trhu, odbytovými problémami, ani krízami, ktoré postihli ostatné chovy. Chov kôz na Slovensku by preto mal zostať aj v nasledujúcich rokoch stabilným, s možnosťou mierneho rozširovania.

Autorka: Ing. Svetlana Borecká, VÚEPP Košice

Na salaši pri guláší

Už 4 –tý ročník Na salaši pri guláší sa konal 18.7.2009 na salaši v Pružine. Salaš Pružina leží na úpätí Strážovských vrchov, ktoré ho lemujú ako úžasné stále sa meniace diamanty cez ktoré sa vinie množstvo krásnych krištáľových potôčkov a pod zemou sa skrýva viac ako 200 krasových jaskýň. Program tento deň prebiehal vonku okrem detského folklórneho súboru Dúbravček, ktorý vystúpil kôli akustike v sále (na sýpke) až do toho času, kým nám nezavelilo daždivé a veterné počasie schovať sa do sály (sýpky). A teraz trochu podrobnejšie: do 9.00 hod. nám salašníci priniesli vzorky syrov do 1. ročníka súťaže syrov, ktoré hodnotila komisia v zložení: MVDr. Haláč Pavel - riaditeľ krajskej veterinárnej a potravinovej správy Trenčín, MVDr. Jakubík Ivan –vedúci Odboru hygieny potravín o potravinového dozoru RVPS Púchov, MVDr. Krčíkova Blanka – predsa Cechu výrobcov ovčieho syra v Turci, MVDr. Kardošova Anna - úradná veterinárna lekárka, Ing. Herian Karol a Doc. Ing. Gyarmathy Egon. Do súťaže mimo ovčiarov sa prihlásila aj PhDr. Ľubica Kozubová so svojimi kozmi špecialitami.

Komisia pri anonymnom hodnotení zoradila syry nasledovne: v kategórii **Ovčí hrudkový syr**

1. miesto: Juraj Zúbek , SHR Visolaje
2. miesto: Oľga Apoleníková, SHR Pružina
3. miesto: Bertin Zúbek, OBERT Ladce

ďalej: Anna Beníková, SHR Papradno, Agro-rozkvet Praznov

v kategórii **Ovčí údený syr**

1. miesto: Anna Beníková, SHR Papradno
2. miesto: Oľga Apoleníková, SHR Pružina
3. miesto: Juraj Zúbek, SHR Visolaje

v kategórii **Žinčica**

1. miesto: Oľga Apoleníková, SHR Pružina
2. miesto: Juraj Zúbek , SHR Visolaje

v kategórii **Bryndza**

1. Oľga Apoleníková, SHR Pružina
2. Juraj Zúbek, SHR Visolaje
3. Bertin Zúbek , OBERT Ladce

V kategórii **kozích výrobkov** od PhDr. Ľubice Kozubovej získal

1. miesto: tvaroh
2. miesto: srvátkový tvaroh
3. miesto: Kozí hrudkový syr

Vyhlasenie výsledkov súťaže bolo vykonané hneď po zahájení dňa Na salaši pri guláší o 14.00 hod. po predvedení hry na trombite a fujare, kde ceny odovzdal MVDr. Haláč. Víťazi obdržali zvonce s nápisom pre jednotlivé kategórie, taktiež aj diplomy a poďakovanie za účasť v súťaži. Ďalej nasledoval úžasný program v podaní detského folklórneho súboru Dúbravček, kde boli zastúpené deti od škôlky až po mládež, pod vedením

zanietenej vedúcej p. Janky Muráňovej. Ďalej nasledovali folklórne skupiny: zmiešaný zbor z Podmanína, ženský zbor z Praznova a ženský zbor Nimničanka. Medzi týmito vystúpeniami začali detské súťaže a prišiel aj Jánošík s hôrnymi chlapcami, ktorí sa dostali pri zbíjaní do boja s pandúrmami. Pod chvíľou spríjemňoval deň MUDr. Frko Dušan hrou na píšťale, fujare, či trombite. Súťaže pre dospelých sa už pre zhoršenie počasia uskutočnili v sále, ako aj ťahanie syrových nití, ktoré veľmi zaujalo divákov, veď koľkí mali možnosť vidieť naživo túto prácu. Ukážka strihania oviec neprebehla vzhľadom na zlé počasie, predviesť strihanie mal p. Bertin Zúbek. Kultúrne vystúpenie so súťažami končilo o 19.00 hod. a nastúpila ľudová veselica, až do rána hrala hudobná skupina Javorinka keďže tento celý deň ako aj predchádzajúce ročníky sa niesol pod heslom Nielen prácou je človek živý.

Autor: Oľga Apoleníková, Pružina

XL. Memoriál Profesora Antonína Hrůzu 23.5.2009

Múzeum liptovskej dediny Pribylina

23. mája sa na Liptove, v krajine pod Tatrami v Múzeu liptovskej dediny uskutočnil jubilejný 40. ročník Memoriálu Profesora Antonína Hrůzu. Chovatelia, majitelia a priaznivci plemena sa stretli po tretíkrát v tomto krásnom, pre čuvača typickom prostredí. Tatry sú kolískou chovu čuvača. Z tejto oblasti priviezol Profesor Antonín Hrůza zakladateľ kultúrneho chovu čuvača prvých jedincov do Čiech. 68 čuvačov prihlásených na Memoriál prekonal všetky moje očakávania.

Početne boli zastúpené triedy mladých, stredné a otvorené sučky aj psi. Stretli sme sa tu, aby sme predviedli výsledky chovateľskej práce a ukázali svojich čuvačov vo výstavnom kruhu. Tak veľký počet čuvačov je dokladom toho, že naše plemeno je životaschopné. Toto stretnutie malo obrovskú chovateľskú hodnotu, chovatelia aj keď práve nevystavovali si tu možno našli partnera pre svoju chovnú sučku, záujemcom o šteniatko možno padla do oka sučka od ktorej by malo byť práve to ich šteniatko. Na výstave môže byť celkovým víťazom len jeden jedinec, no verím, že pre každého zúčastneného bola táto výstava veľkým zážitkom. Rada vidím chovateľov, ktorí predviedli svoje chovné sučky a psov v zrelom veku, teším sa z toho, že boli obsadené triedy čestné aj veteránov. Už tradične prišli vystavovatelia z Českej republiky, ktorí sa v hojnom počte zúčastňujú aj výstav na Slovensku v priebehu celého roku. Krásne prostredie nesporne priťahlo aj vystavovateľov z Belgicka, z ďalekého Texasu priletela vystavovateľka aj so svojou sučkou. Ako čestného hosťa sme privítali aj nášho dlhoročného člena pána Bedricha Mészároša. Posudzoval pán Tibor Havelka zo Slovenska, známy a uznávaný medzinárodný rozhodca. Pan rozhodca vybral najlepších jedincov z všetkých tried. Víťaz triedy mladých s titulom CAJC získal tiež titul Klubový víťaz mladých pes aj sučka, spomedzi víťazov tried strednej, otvorenej a šampiónov s ocenením CAC vybral pan rozhodca Klubového víťaza psa aj sučku. Klubový víťazi mladých a Klubový víťazi sa stretli v súboji o titul BOB – Víťaz Memoriálu. Nejvyšší titul Víťaz memoriálu získal Chán Janin ranč – impozantný, typický predstaviteľ plemena. Na záver prebehla súťaž chovateľských staníc, súťaž dieťa a čuvač a súťaž o najrajší pár. Všetci ocenení dostali krásne poháry a vecné ceny od sponzorov

Krásne počasie, výborný personál kruhu a tiež všetci zúčastnení, ľudia a ich čuvači prispeli k zdárnemu priebehu Memoriálu. Dúfam, že na budúci rok sa zasa všetci stretneme v Pribyline v Múzeu liptovskej dediny.

XL. Memoriál Prof. Antonína Hrůzu 23.5.2009 Pribylina
Rozhodca: **Tibor Havelka, Sk**
Prihlásených: 68
nastúpilo: 63

PSY**TR. BABY****VN 1 ELÁN JANIN RANČ**

o: Chán Janin ranč m: Brita Malokarpatský dvor
ch: Goliášová Jana maj.: Tabak Milan

VN 2 BENNY ORLICKÝ TALISMAN

o: Egar Dolly Janin ranč m: Greis Janin ranč
ch: Petrová Jana maj.: Fedorik Marcel

VN 3 FAREK JANIN RANČ

o: Dio Biela dolina m: Rajka Irova Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Hreščák Peter

TR. DORASTU**VN BAK CARIN DOM**

o: Garyk Janin ranč m: Cara Larin dvor
ch: Buzáková Anna maj.: Pharm. Dr. Ivica Blahútová + Bibza Ivan Ing.

VN 2 DINO JANIN RANČ

o: Alan Janin ranč m: Terka Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Šoška Peter

VN 3 DARGO BEKIN DVOR

o: Choč Janin ranč m: Asta Bekin dvor
ch: Császari Vlastimil maj.: Radena Ján Ing.,

N CITT BEKIN DVOR

o: Eso Biela dolina m: Dorothy Biely Rodo
ch: Császari Vlastimil maj.: Gombašan Peter

TR. MLADÝCH**V 1, Klubový víťaz mladých****ZAK JANIN RANČ**

o: Borderlove White Power m: Bára Medzihradský dvor
ch: Goliášová Jana maj.: Kyjaci Peter

V 2 ATREY JANIN RANČ

o: Borderlove White Power m: Anabela Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Rendlová Romana

V 3 ARIS RANČ KRÁLOVÁ ZEM

o: Iro Hodkovičský les m: Cínta Medzihradský dvor
ch: Beňa Vlastislav maj.: Dubovský Jaroslav

V 4 XIT Z POZDIŠOVSKÉJ DOLINY

o: Ben Biely Rodo m: Uška Atlas Janin ranč
ch aj maj.: Čižmár Anton

V AGOR JANIN RANČ

o: Borderlove White Power m: Anabela Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Prievalský Jozef

V FALKO BIELY RODO

o: Iro Hodkovičský les m: Clea Biely Rodo
ch: Dobáková Stanislava maj.: Dinda Peter

VD BODRIK JANIN RANČ

o: Egar Dolly Janin ranč m: Elza van ě Molendorp
ch: Goliášová Jana maj.: Juríček Ján

VD FARO BIELA SILA

o: Garyk Janin ranč m: Besy Biely lev
ch: Uhrin Štefan maj.: Garbiar Milan

dobrý QUIDO BIELY LEV

o: Borderlove White Power m: Xely Janin ranč

ch aj maj.: Hrubý Zdeněk

disk XENO Z POZDIŠOVSKÉJ DOLINY

o: Ben Biely Rodo m: Uška Atlas Janin ranč
ch. Čižmár Anton maj.: Bejda Tomáš

TR. STREDNÁ**V 1, CAC BADA BEKIN DVOR**

o: Eso Biela dolina m: Dorothy Biely Rodo

ch: Császari Vlastimil maj.: Bačová Barbora

V 2, res. CAC PERUN JANIN RANČ

o: JCH. Borderlove White Power m: Otká Carova Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Jan a Jana Jonášovi

TR. OTVORENÁ**V 1, CAC, Klubový víťaz, Víťaz Memoriálu****CHÁN JANIN RANČ**

o: JCH. Borderlove White Power m: Otká Carova Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Novák Bohuš

V 2, res. CAC MARTY POVODIE HRONA

o: CH. Chňap Iro Janin ranč m: CH. Hronka Povodie Hrona
ch: Farárik Štefan maj.: Gallová Katarína

V 3 BARYK RONOVA ZAHRADA

o: Barny Larin dvor m: Chalka Irova Janin ranč
ch: Kejvalová Renata maj.: Ptáčková Veronika

V 4 ALAN JANIN RANČ

o: Iro Hodkovičský les m: Brita Malokarpatský dvor
ch: Goliášová Jana maj.: MVDr. Holeva Lubomír

VCHOČ JANIN RANČ

o: JCH. Borderlove White Power m: Otká Carova Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Bochníčková Jana

V SAMO BATIZOVSKÝ Z POZDIŠOVSKÉJ DOLINY

o: ICH. Atlas Larin dvor m: Nora z Pozdišovskej doliny
ch: Čižmár Anton maj.: Lizák František Ing.

V ALBERT RONOVA ZAHRADA

o: Cezar z Knížecího rodiště m: Chalka Irova Janin ranč
ch.: Kejvalová Renata maj.: Berta Jaroslav

VD HERINO JANIN RANČ

o: JCH. Borderlove White Power m: Kora Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Zelina Jozef

VD GIANNI VAN T MOLENDORP

o: Yack Iro Janin ranč m: Udina Atlas Janin ranč

ch aj maj.: Stevens Monique

VD GARYK JANIN RANČ

Dieťa a čuvač

o: CH. Irro z Dlouhých drah m: Dori Ostrá hora
ch: Goliášová Jana m: Buzáková Zuzana

dobrý FEDOR JANIN RANČ

o: Iro Hodkovičský les m: Elka Dolly Janin ranč
ch: Goliášová Jana m: Sihelníkovci manžel

TR.ŠAMPIÓNŮV

V 1, CAC Ch. BENY SPOD BABEJ HORY

o: Eso Biela dolina m: Kora Vepec
ch: Krupa Peter Ing. maj.: Marek Sumka

V 2, res. CAC Ch. GAZDA VAN ĀT MOLENDORP

o: Yack Iro Janin ranč m: Udina Atlas Janin ranč
ch: Stevens Monique maj.: Krištofová Ľudmila a Pazdera Jozef

SUKY

TR.BABY

VN 1 EMKA JANIN RANČ

o: Chán Janin ranč m: Brita Malokarpatský dvor
ch: Goliášová Jana maj.: Chovanová Ľica Mgr.

nádejná AGI JAROSLAVOV DVOR

o: Albert Ronova zahrada m: Ľa Janin ranč
ch aj maj.: Berta Jaroslav

TR.DORASTU

VN 1 CESSY BEKIN DVOR

o: Eso Biela dolina m: Dorothy Biely Rodo
ch: Császári Vlastimil maj.: Jurová Jitka

VN 2 DENISA JANIN RANČ

o: Alan Janin ranč m: Terka Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Žarnovičan Jozef Ing.+ Krassová Naďa Ing.,

nádejná CITA JANIN RANČ

o: JCH. Borderlove White Power m: Otká Carova Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: MVDr.

Drabiščák Gabriel

TR.MLADÝCH

V 1, klubový víťaz mladých

ALINA JANIN RANČ

o: Borderlove White Power m: Anabela Janin ranč
ch: Goliášová Jana maj.: Jurová Jitka

V 2 ENJA LARIN DVOR

o: Choč Janin ranč m: Lara od Peňažnej hory
ch. aj maj.: Haratík Horislav Ing.

V 3 QELY BIELY LEV

o: Borderlove White Power m: Xely Janin ranč
ch aj maj.: Hrubý Zdeněk

V 4 GARA BIELA SILA

o: Jago povodie Hrona m: Alina Biela sila
ch: Uhrín Štefan maj.: Melich Jaroslav

V GANA BIELA SILA

o: Jago povodie Hrona m: Alina Biela sila
ch: Uhrín Štefan maj. Zelina Jozef

VD FANNY BIELA SILA

o: Garyk Janin ranč m: Besy Biely lev
ch. aj maj.: Uhrín Štefan

dobrá GILA BIELA SILA

o: Jago povodie Hrona m: Alina Biela sila
ch. aj maj.: Uhrín Štefan

TR.STREDNÁ

V 1, CAC DARIN Z BOROVÝHO HRÁDKU

o: Chaton Biely démon m: Nerka Irova Janin ranč
ch: Krupková Jitka maj.: Brtníková Kateřina

V 2, res. CAC FIBY MEDZIHRADESKÝ DVOR

o: Alan Janin ranč m: Tery z Cibíka
ch aj maj.: Ján Habánik

V 3 DORA Z BOROVÝHO HRÁDKU

o: Chaton Biely démon m: Nerka Irova Janin ranč
ch: Krupková Jitka maj.: Kopecká Miriam

V ULKA Z POZDIŠOVskej DOLINY

o: Ben Biely Rodo m: Uška Atlas Janin ranč
ch.: Čižmár Anton maj. Elisabeth Pisula

TR.OTVORENÁ

V 1, CAC ASTA BEKIN DVOR

o: Eso Biela dolina m: Dorothy Biely Rodo
ch aj maj.: Császári Vlastimil

V 2, res. CAC UŠKA Z POZDIŠOVskej DOLINY

o: Ben Biely Rodo m: Uška Atlas Janin ranč
ch: Čižmár Anton maj.: Gonda Rudolf

V 3 SOFI Z POZDIŠOVskej DOLINY

o: ICH. Atlas Larin dvor m: Nora z Pozdišovskej doliny
ch: Čižmár Anton maj.: Fedoriková Želmíra

V4 UDA Z POZDIŠOVskej DOLINY

o: Ben Biely Rodo m: Uška Atlas Janin ranč
ch. Čižmár Anton maj.: Mašíňová Eva

V CARA LARIN DVOR

o: Borderlove White Power m: Lara od Peňažnej hory
ch: Haratík Horislav Ing. maj.: Buzáková Zuzana

V NINA BIELY LEV

o: Ben Biely Rodo m: Hena Biely lev
ch: Hrubý Zdeněk maj.: Fajbíková Zuzana

V DELLY LARIN DVOR

o: Borderlove White Power m: Lara od Peňažnej hory
ch: Haratík Horislav Ing. m: Peško Anton

V AYŠA KRUPINA POD VARTOVKOU

o: Jago Povodie Hrona m: Joja Biely lev
ch: Kamenská Marta m: Šoucová-Paulíniová Jaroslava

VD GABRA JANIN RANČ

o: Irro z Dlouhých drah m: Dori Ostrá hora
ch: Goliášová Jana maj.: Brtníková Kateřina

TR.ŠAMPIÓNŮV

V 1, CAC Ch. MIMI BIELY LEV

o: ICH. Iro Hodkovičský les m: Xisa Janin ranč
ch: Hrubý Zdeněk maj: Jan a Jana Jonášovi

V 2 Ch. GIANNA VAN ĀT MOLENDORP

o: Yack Iro Janin ranč m: Udina Atlas Janin ranč
ch aj maj.: Stevens Monique

V 3 Ch. BESSY G 13

o: Astor z Agorovho dvora m: Hany

Biely démon
ch: Baničiarová Silvia maj.: Mikulášovci manžel.

TR.ČESTNÁ

VCh. ULMA Z FARMY ZBIROH

o: Huňoš Janin ranč m: Elza Barona Bohemia Genao
ch: Sklenářová Ľlena m: Jurová Jitka

TR.VETERÁNŮV

V 1 LARA OD PEŇAŽNEJ HORY

o: Gazda od Peňažnej hory - m: Eri-ta Mustang
ch: Baláz Jozef m: Haratík Horislav Ing.

V 2 CHERA JANIN RANČ, nar. 18. 07.1995

o: Argo Budvarka m: Besy Janin ranč
ch. aj maj.: Goliášová Jana

Páry psov: 1.miesto: Mimi Biely lev + Perun Janin ranč, maj. Jan a Jana Jonášovi

Dieťa a čuvač: všetky deti so svojimi čuvačmi boli úžasné a dostali pekné darčeky.

Michalka Jurová a Ulma z Farmy Zbiroh

Paulinka Rochová a Uška z Pozdišovskej doliny

Nikola Rendlová a Kira Huňoše Janin ranč

Norbert Drabiščák a Čita Janin ranč

Nikolka Fedoriková a Benny Orlický talisman

Marcelka Fedoriková a Sofi z Pozdišovskej doliny

Chovateľské stanice:

1. miesto: Larin dvor, chovateľ Ing. Horislav Haratík, Riečiny, Martin

Enja, Delly a Cara Larin dvor

2. miesto: z Pozdišovskej doliny, chovateľ Anton Čižmár, 072 01 Krásnovce 84

Samo Batizovský z Pozdišovskej doliny, Sofi z Pozdišovskej doliny, Xit a Xeno z Pozdišovskej doliny, Ulka, Uška a Uda z Pozdišovskej doliny

3.miesto: Janin ranč chovateľ Goliášová Jana, skanzen, 032 42 Pribylina

Biely lev, chovateľ Zdeněk Hrubý, Štoska 33, 044 25 Medzev

Qely a Quido Biely lev, Mimi a Nina Biely lev

Biela sila, chovateľ Uhrín Štefan, Maštinec, Poltár

Fanny a Gala Biela sila, Gila Biela sila, Faro Biela sila

Autor: Jana Goliášová, Pribylina

Vyhodnotenie súťaže o najlepšie mliečne výrobky s bačovskou tematikou

OVENÁLIE 2009 – Ovčiarška nedeľa na Liptove

Ing. Karol Herian, CSc., Žilina

Celkový pohľad na Ovčiaršku nedeľu

V nedeľu 24. mája 2009 sa v prekrásnom prírodnom múzeu Liptovskej dediny Pribylina uskutočnila už tradičný 15. ročník osláv ovčiarstva, ktorý je známy ako Ovčiarška nedeľa. Tohoročný sviatok bol iba vyvrcholením osláv nášho ovčiarstva, našich tradícií a všetkých sprievodných podujatí so širšou bačovskou tematikou – OVENÁLIE 2009. Všetky dva týždne predtým prebiehala akcia Bačova cesta, kde sa hodnotili najlepšie salaše, potom to bola aj tzv. Valaská škola v rámci ktorej žiaci predškolského a školského veku navštevujú bačovské múzeum a kreslia si obrázky z bačovskou tematikou, deň predtým to bola aj Výstava ovčiarškových psův a pod. Ovčiarstvo samotné nie je totiž len problematikou hospodárstva a ekonomiky, ale je unikátne aj tým, že je nositeľom tradičnej ľudovej kultúry Slovenska. Táto oslava ovčiarstva a hlavne ovčieho a kozieho mliekárstva je rovnocennou súčasťou osláv aj Svetového dňa mlieka, ktoré sa oslavovalo práve v tomto období. Veď práve toto mlieko a mliečne výrobky z neho majú podstatný prínos pre zdravie našich spotrebiteľov.

Aj v tomto roku sa OVENÁLIE konali pod záštitou ministra pôdohospodárstva SR Ing. Stanislava Becika, PhD., a už iba na samotnej Ovčiarškej nedeľe zúčastnili sa ich vrcholní predstavitelia ministerstva pôdohospodárstva – generálna riaditeľka sekcie potravinárstva Mgr. SR MVDr. Mária Kantíková, PhD., koordinátorka vidieckej politiky Mgr. SR Ing. Jarmila Dúbravská, PhD., ústredný riaditeľ ŠVPs MVDr. Ján Pliešovský, PhD., ďalej vrcholní predstavitelia Žilinského samosprávneho kraja – župan Ing. Juraj Blanár, vedúci predstavitelia Liptovskej poľnohospodárskej a potravinovej komory, predstavitelia Liptovského múzea, zástupcovia Čechu bryndziarov, Zväzu chovateľov oviec a kôz, vedúci predstavitelia vysokých škôl – Prof. MVDr. Olga Burdová, CSc. a Doc. Pavol Maľa, PhD. z Veterinárnej univerzity v Košiciach, Doc. Jozef Golian so spolupracovníkmi z Poľnohospodárskej univerzity v Nitre, Doc. Ing. Mária Greifová, PhD. Ing. Gabriel Greif, PhD. z Fakulty chemickej a potravinárskej technológie, Doc. Ing. Kvetka Šustová, PhD. s kolektívom z Mendelovej zemelárskej a lesníckej univerzity v Brne, MVDr. Blanka Krčková – vedúca Čechu výrobcov ovčieho syra a mnohí ďalší významní účastníci. Bohaté zastúpenie mali aj členovia Čechu bryndziarov, ktorí tam boli aj so svojimi výrobkami a hlavne spoločnosť NIKA, s.r.o. Považská Bystrica a jej predstaviteľ Ing. Ján Keresteš, ktorý bol aj generálnym sponzorom celého podujatia.

Organizátori tohto podujatia konštatovali, že tohoročná účasť ľudí a aj firmiem bola najbohatšia za posledné roky. Všetky iba na Ovčiarškej nedeľe sa zúčastnilo až 140 vystavovateľov tradičných predmetov a ovčích výrobkov a tiež cca 500 pozvaných hostí, pričom celkový počet účastníkov Ovčiarškej nedeľe počas celého dňa bol do 5000 ľudí.

Po krásnom sprievode hostí a účinkujúcich súborov na amfiteátri za zvukov krásnej tradičnej muziky na trombitách, gajdách a fujarách odzneli slávnostné príhovory hlavnej usporiadateľky PhDr. Ivety Zuskinovej, predstaviteľa Žilinského samosprávneho kraja Ing. Juraja Blanára a vedúcich osobností z ministerstva pôdohospodárstva, a ďalších hostí. V priebehu dňa prebiehali aj viaceré podujatia v areáli múzea a to Súťaž o najlepšie mliečne výrobky z bačovskou tematikou, súťaž heligonkárov, súťaž vo varení bryndzových haliušiek a pod. Boli tam vyhodnotené najlepšie detské kresbičky v rámci Valaskej školy, ukončila sa tam aj Bačova cesta a mnohé iné podujatia. Pritom stále vystupovali krásne ľudové súbory a v stánkoch sa predávali tradičné ľudové výrobky a aj mliečne špeciality. Celkovo tam bolo stále veľmi veselo a každý si mohol prísť na svoje.

Vlastné vyhodnotenie 10. ročníka Súťaže o najlepší mliečny výrobok s bačovskou tematikou

Súťaž o najlepší mliečny výrobok s bačovskou tematikou sa v Pribyline uskutočňuje už 10 rokov a má už svoju bohatú tradíciu. Zúčastňujú sa jej najlepší výrobcovia ovčích bačovských výrobkov a naši odborníci, ktorí tie výrobky posudzujú. Sú to všetko veľmi skúsení odborníci. Súťaž o najlepšie mliečne výrobky z bačovskou tematikou je každým rokom väčšia a väčšia čo do počtu vzoriek a celkového sortimentu. Hodnotia sa iba dve senzorické kritéria a to vzhľad a konzistencia a potom chuť a vôňa. Za každý ukazovateľ môže dostať výrobok max. 10 bodov. V tomto

roku všetky výrobky boli rozdelené do 5 kategórií a to nasledovne:

- ovčí hrudkový syr – neúdený a údený
- bryndza – ovčia, letná
- ovčie špeciality – oštiepky, parenice, korbáčiky a iné tvarované, alebo nakladané syry
- farmárske syry – boli to spravidla iba kozie syry
- žinčica – ovčí sýrčkový nápoj

Celkovo sa v tomto roku súťaži na prihlásilo 15 spracovateľov ovčieho a kozieho mlieka a to členov Čechu bryndziarov, ale aj výrobcov z Liptova a dokonca aj z Čiech, ktorí spolu priniesli 81 vzoriek mliečnych výrobkov. Na hodnotenie týchto výrobkov bolo vytvorených 10 hodnotiteľských komisií po 3 – 5 členov (odborníkov z Vysokých škôl a tiež z výrobcov). Najväčší počet vzoriek bol v kategórii ovčie špeciality, kde boli až 4 komisie. Hodnotitelia hodnotili výrobky individuálne a anonymne, pričom ich výsledky sa podstatne nelíšili. Pritom bolo vidieť, že tam vznikali zaujímavé odborné debaty o kvalite výrobkov a zjednocovali sa viaceré názory. Právo táto možnosť vzájomného posudzovania bola hlavným prínosom súťaže.

Výsledná listina najlepších výrobkov:

A.) Kategória Ovčí hrudkový syr

- SHR Michal Hrdlička – ČR
- Farma Pružina – p. Apoleniková
- SPDP Lužnan
- NIKA, s.r.o., Považská Bystrica
- Farma Palomino Závadka - Šťastná

Na ďalších miestach sa umiestnili: Liptovská mliekareň, Farma Palomino neúd. OHS, PD Kvačany, IGET, s.r.o., NIKA, neúd. OHS, PD L. Revúce

B.) Kategória Bryndza

- NIKA, s.r.o., Považská Bystrica
- Liptovská mliekareň
- Bryndziari Zvolenská Slatina
- PD Liptovská Revúca
- PD Goral Veľká Franková

Na ďalších miestach sa umiestnili: Farma Palomino, Agrokomínat Krivá, Farma Pružina, SHR Hatala.

C.) Kategória Ovčie špeciality

- NIKA, s.r.o., Považská Bystrica – Sučiansky oštiepok úd.
- Bryndziari Zvolenská Slatina – Merino – neúd. ovčí syr
- SPDP Lužnan – parenica údená
- PD Liptovská Revúca – údené srdiečko
- Farma Palomino Závadka – nakladaný ovčí syr pikantný

Na ďalších miestach sa umiestnili: Agrodružstvo Krivá, Farma Pružina, PD L. Revúce, SPDP Lužnan, SHR Hrdlička, IGET, s.r.o., PD Goral, SHR Rožko.

D.) Kategória Farmárske syry – Kozie syry

- IGET, s.r.o., Lipany – kozí vyzretý syr
- Farma Kozí dvor Pezinko – PhDr. Kozubová – kozí rokfort
- Farma Kozí dvor Pezinko – PhDr. Kozubová – kozí kyslomliečny nápoj
- IGET, s.r.o., Lipany – kozí syr čerstvý
- NIKA, s.r.o., Považská Bystrica – kozí dezert

E.) Kategória Žinčica

- Farma Pružina – p. Apoleniková
- Agrodružstvo Krivá
- PD Liptovské Hole Kvačany
- SPDP Lužnan
- NIKA, s.r.o., Považská Bystrica

Prví traja výrobcovia z každej kategórie mliečnych výrobkov dostali čestné diplomy. Ocenenia by si zaslúžili i mnohí ďalší výrobcovia najmä za krásne ovčie špeciality. Všetkým víťazom možno úprimne zablažovať, no skutočnými víťazmi boli všetci, ktorí priniesli vzorky mliečnych výrobkov na hodnotenie a priniesli si odtiaľ nové podnety a poučenia. Nie všetci môžu skončiť na prvých miestach, no dôležité bolo to, že všetci výrobcovia boli prítomní na hodnotení, počuli názory odborníkov i svojich konkurentov a spoločne si vytvárali názor na skutočnú kvalitu.

Práve takéto stretnutia a hodnotenia dávajú vždy nový impulz na zlepšovanie sa v kvalite vyrábaných produktov, a to je skutočný prínos.

Pri podrobnejšom zhodnotení kvality mliečnych výrobkov bolo jednoznačne vidieť nové zlepšenie sa v kvalite. Hodnotenú ovčiu hrudkovú syru, alebo aj ovčie špeciality už neboli sladké, výživné a bezchutné syry, už aj výrobcovia si overili, že správny syr z pohľadu zdravotnej bezpečnosti ale aj senzorických vlastností musí byť dobre vyzretý a vyzretý. Správne vyzretý ovčí syr musí mať arómu ovčieho mlieka a čistú kyslomliečnu chuť. Konzistencia ne môže byť tvrdá, drobivá syr, ale syr vláčnej konzistencie, medzi prstami už trochu rozštiepateľný a v ústach sa má dobre rozpúšťať a nie drobiť „ako piliny“. Prevažná časť ovčích syrov bola už na veľmi dobrej úrovni, hoci niektorí výrobcovia mali svoje výrobky tvrdšie a nevyzreté. Veľmi málo nás prekvapil výrobca z Čiech, ktorý priniesol veľmi kvalitné ovčie syry a jeho ovčí hrudkový syr získal v anonymnej súťaži dokonca prvé miesto.

Bryndze boli pri hodnotení veľmi vyrovnané a rozdiely v kvalite boli nepatrné. Všetky bryndze boli buď ovčie, alebo plnotučné letné a prakticky ich bolo možné nazvať našou skutočnou značkou kvality „Slovenská bryndza“. Je samozrejme, že kvalita bryndze úzko súvisí s kvalitou ovčieho hrudkového syra použitého na výrobu a s jeho stupňom prezretia a v tomto boli malé rozdiely v kvalite bryndze. Potom to závisí už iba na spôsobe mletia a na úprave v zložení bryndze.

Najviac vzoriek bolo z ovčích špecialít. Boli to rôzne tvary oštiepkov, údených tvarovaných syrov, ovčích pareníc, korbáčikov, mlieč tiež veľká paleta ovčích syrov skladovaných syrov v soľnom náleve, alebo aj v jedlom oleji a to ešte rôzne ochutené. Bola to pastva na oči. Tieto výrobky bolo ťažko porovnávať, lebo sa veľmi líšili nielen tvarom, sušinou a ochutením. Každý druh špecialít mal svoje osobitné vlastnosti. Z tohto poznatku vyšlo pre organizátorov ponaučenie, že pre budúcnosť bude potrebné túto kategóriu rozdeliť.

V kategórii farmárske výrobky sa hodnotili najmä výrobky vyrobené z kozieho mlieka. Tieto výrobky sú čoraz viac vyhladávané a začínajú sa čoraz viac a v širšom sortimente dostávajú aj na trh. Zatiaľ sa z kozieho mlieka na súťaži hodnotili vyzreté kozie hrudkové syry mladšie i staršie a z toho aj ďalšie špeciality, ako sú plesňové syry, mazové syry, alebo syry nakladané a ochutené v jedlom oleji. Kvalita kozích syrov je ešte stále dosť nevyrovnaná. Taktiež z kozej srstky sú vynikajúce kyslomliečne nápoje, ktoré sa objavili aj na súťaži a boli veľmi dobre hodnotené.

Samostatne bola na súťaži hodnotená aj ovčia žinčica. V tomto výrobku sa spravil za posledné roky najväčší pokrok. Hodnotenú žinčicu už mala svoju typickú, mierne zrnitú štruktúru a bola už väčšinou dobre prekysnutá a mala čistú kyslomliečnu chuť bez cudzích príchuť. Žinčica je vynikajúci nápoj a má aj na trhu veľkú perspektívu.

Celkovo možno hodnotiť Súťaž mliečnych výrobkov s bačovskou tematikou veľmi dobre a možno smelo konštatovať, že sa celková kvalita týchto našich slovenských mliekarských špecialít z roka na rok zlepšuje.

V tomto roku súťaž prebehla v nových priestoroch areálu a bola po organizácii a technickej stránke dobre pripravená. Osobitne treba poďakovať riaditeľke Liptovského múzea PhDr. Ivette Zuskinovej za zabezpečenie dobrého celkového prostredia osláv, jednotlivých súťaží i predaja výrobkov. Poďakovanie patrí aj všetkým spoluorganizátorom a účinkujúcim. Podstatným prínosom bol príspevok Čechu bryndziarov a osobitne jeho predsedu Ing. Jána Keresteša, ktorý bol generálnym sponzorom celej Ovčiarškej nedeľe. Za technické zabezpečenie a vlastné prevedenie súťaže treba úprimne poďakovať kolektívu pracovníkov Liptovskej mliekarene pod vedením PhDr. Jána Kresáka, CSc. Poďakovanie patrí aj členom odborných komisií, a najmä všetkým aktívnym účastníkom súťaží.

Je v prospech rozvoja celého ovčiarstva na Slovensku, že sa podobné podujatia konajú, že si takto pripomínáme svoje ľudové tradície, vraciame sa ku svojim koreniam a širokej verejnosti sa predvážajú prínosy nášho ovčiarstva. Možno by sa mali aj v iných regiónoch Slovenska konať určité oslavy svojho regiónu a jeho osobitnosti, aby propagácia ovčiarstva a tým aj mliekárstva bola čo najviac masová. Možno by tiež na celoslovenskej úrovni sa niekde inde mohlo ovčiarstvo zas posudzovať aj z pohľadu produkcie a kvality mäsa, vlny, alebo chovateľského a takýchto možností je veľmi veľa. No bolo by dobré, aby táto už 15 ročná tradícia celoslovenských osláv ovčiarstva v Pribyline bola naďalej zachovaná a ďalej sa rozvíjala. □

SPRÁVA ZO ZASADANIA PRACOVNEJ SKUPINY COPA – COGECA PRE OVČIE A KOZIE mäso

Dňa 30. júna sa v Bruseli uskutočnilo zasadnutie pracovnej skupiny COPA-COGECA (Organizácia zastupujúca európskych farmárov a družstiev) pre ovčie a kozie mäso. Zúčastnil sa na ňom aj zástupca ZCHOK, Ing. Michal Žugec, ktorý na základe získaných informácií vypracoval nasledovnú správu:

Program:

A/ Zasadanie Pracovnej skupiny COPA-COGECA pre ovčie a kozie mäso

Na úvod bola predstavená *Noa Simon*, nová pracovníčka sekretariátu COPA-COGECA (C-C), ktorá prebrala agendu po Stanislavovi Jašovi a je teraz novou poradkyňou C-C pre mlieko, hovädzie a teľacie mäso, ovčie a kozie mäso, chov dobytka a med.

Ďalej boli účastníci informovaní o tom, že začiatkom októbra sa uskutoční konferencia s účasťou Nového Zélandu a Austrálie. Na konferencii by mala byť predstavená aj skladba ich výrobných nákladov.

V decembri sa v Kodani uskutoční konferencia o klimatických zmenách, ku ktorým prispieva aj chov hospodárskych zvierat. Očakáva sa silný tlak na riešenie globálneho otepľovania zo strany Švédska, ako predsedníckej krajiny EÚ.

1. Štatistika sektoru ovčieho mäsa v Európe:

Zástupca Európskej komisie (EK) prezentoval štatistické výsledky podľa zisťovaní Eurostatu. Počet oviec vlni poklesol o 11,7 %. Za Slovensko sa však v tabuľke nachádzali skreslené údaje. Výroba ovčieho mäsa v EÚ poklesla o 12,2 %. Export a import do Európy zostávajú zhruba na rovnakej úrovni ako v predchádzajúcich obdobiach, prevahu má *mrazené mäso*. Priemerná cena *lahkých jahniat* v marci 2009 bola v EÚ **5,54 €**, čo je pokles o 4 % v porovnaní s ostatným rokom a u *ťažkých jahniat* je priemerná cena **4,51 €**, čo je nárast o 3 %. Na najbližších 5 rokov sa predpokladá stabilná výroba a obchod, alebo mierny pokles. Európska Komisia vykonala analýzu ziskovosti chovateľov oviec – avšak len zisk vzhľadom k variabilným nákladom.

2. Propagačné akcie a označovanie

EK má pripravený plán na podporu propagačných akcií, pričom EK uhradí 50 % nákladov, príslušná organizácia minimálne 20 % a členský štát zvyšok. V rámci propagácie je povolené podávať len všeobecné informácie, nesmie sa podporovať lokálny výrobok. Musia sa propagovať „výrobky EÚ“, aby sa tak nepodporovali krajiny, ktoré výrobky dovážajú (Nový Zéland a pod). Schvaľovací proces plánu podpory trvá približne 6 mesiacov. Napríklad 3-ročný propagačný plán v Španielsku dostal 5 miliónov €, propagačná akcia pre Škótsko a Wales nebola schválená, pretože v rámci tejto akcie bolo propagované ovčie mäso z britských ostrovov pred kontinentálnym.

3. Elektronická identifikácia oviec a kôz (EID)

Zástupca EK informoval, že podľa legislatívy už nie je Smernica o EID možné zmeniť tak, aby bola

V tabuľke je uvedený zisk v € na jednu ovcu, v čitateli mliečne ovce, v menovateli mäsové.

	Španielsko	Francúzsko	Portugalsko
Pri viazaných platbách	134 / 39	101 / 22	74 / 37
Podiel v percentách	7% / 31%	10% / 68%	18% / 34%
Bez viazaných platieb	125 / 28	90 / 7	61 / 24

EID na dobrovoľnej báze, je možné zmeniť len prílohy a doplnky. Jej zavedenie bolo ovplyvnené veľkou nákazou krívačky a slintačky v Anglicku v roku 2001. Až do minulého roku sa neobjavili vážne výhrady. V minulom roku sa časť poslancov EP pokúsila podpisovou akciou tento problém zaradiť na rokovanie parlamentu, avšak z potrebných 350 hlasov získali len 80. V marci tohto roku prednieslo Maďarsko tento problém na zasadnutí Rady Európy. Na zasadnutí Rady ministrov, ktoré sa uskutočnilo v Luxemburgu 22. júna podporili dobrovoľnosť EID len 9 ministri z celkového počtu 27 ministrov (konkrétne bolo spomenuté len Anglicko, Írsko, Nemecko a Maďarsko).

V rozhodujúcich orgánoch teda nie je vôľa na zmenu z povinne na dobrovoľnú EID.

Diskusia delegátov:

- hlavne malí farmári neunesú finančnú záťaž; Nemecko podporuje tzv. „batch“ systém – systém označovania celých stád, skupín,
- ak sa EID aplikuje na ovce, malo by to platiť aj na HD a ošípané,
- cena čítačky sa pohybuje medzi 1 000 – 2 000 €,
- testy v Anglicku preukázali 84 % presnosť čítania EID za ideálnych podmienok,
- EID vo Fínsku implementovali tento rok, mali pritom veľa technických problémov, vrátane procesných, napr. na bitúnok musia deň vopred hlásiť presun oviec, aj s naposledy podávanými liečivami,
- veľká finančná záťaž EID vzhľadom k hodnote oviec (v percentuálnom vyjadrení),
- nie je jasné, kto bude hradíť náklady pri strate ušných EID,
- v Holandsku vykonali skúšobný projekt na vzorke 800 oviec, náklady sa ukázali ako neúmerne vysoké,
- môže to paradoxne zvýšiť obchod „načierno“
- v prípade, že výrazne poklesnú počty oviec v členských krajinách, dôjde k nezvratným škodám na životnom prostredí.

Diskusia bola z časových dôvodov ukončená s nasledovným záverom:

Pracovná skupina Európskej Komisie pre bezpečnosť potravín bude 1. 7. 2009 diskutovať a pokúsi sa presadiť nasledovné dočasné opatrenia na obdobie 2 rokov:

- 1) Čítačka nebude povinná pre každý subjekt.
- 2) Pre jatočné jahňatá budú postačovať 2 obyčajné ušné známky.
- 3) Mladé ovce u ktorých sa zistí že sú nabraťé, budú môcť byť označené neskôr.

4. Prenosná spongiformná encefalopatia (TSE):

Je vedecky dokázané, že scrapie (ktorá je jednou z ochorení TSE) sa prenáša mliekom na jahňa. Prenos na človeka nie je známy, hrozí však nakazenie iných domácich zvierat. Vo Francúzsku zakázali predaj mlieka a výrobkov z neho zo stád s výskytom TSE, chceli by to rozšíriť na celú Európu. V každej krajine nad 750 000 oviec sa musí na bitútku odobrať 10 000 vzoriek ročne. V tomto programe sa zatiaľ bude pokračovať. Programy na genetické ovplyvňovanie náchylnosti na scrapie boli veľmi úspešné, zníži sa jej výskyt a dnešné zvieratá sú už aj odolnejšie.

5. Modrý jazyk:

Tohto roku bol jeden výskyt vo Francúzku, sezóna rozšírenia sa však očakáva až na jeseň. Potom sa ukáže, aké sú výsledky vakcinácie.

Zistených už bolo 24 sérotypov, v Európe sú najrozšírenejšie 8, 4 a 1. Pripravujú sa už aj kombinované vakcíny pre 1 a 4 v Španielsku. EÚ v minulosti hradila všetky náklady na vakcináciu, teraz hradí už len polovicu. Vakcinovať musia naďalej veterinári, aby to bolo pod kontrolou. Platí pravidlo že sa plošná vakcinácia nevykonáva, pokiaľ krajina nie je v ohrození zóny (plošná vakcinácia sa vykonáva iba v krajine, v ktorej sa vyskytlo ohnisko tejto nákazy – vyplýva to zo smernice 75/2000).

6. Ochrana zvierat pri usmrcovaní na bitútku

V niektorých krajinách EÚ sa ešte nepoužívajú anestetiká pred usmrtením zvierat, čo je neakceptovateľné. Mäso z takýchto bitúnkov by sa nemalo nakupovať.

7. Dohoda o voľnom obchode (FTA):

EÚ rokuje s Kanadou o zóne voľného obchodu, hlavne o obmedzeniach týkajúcich sa množstva produktov. Rokovania budú pokračovať v októbri. My chceme vyvážať výrobky, Kanada chce okrem iného dovážať víno. Ak vieme o nejakej citlivej oblasti týkajúcej sa obchodu, túto informáciu treba zaslať Európskej Komisii.

8. Demonštrácia v Luxemburgu

Demonštrácie sa zúčastnilo približne 4 až 4,5 tisíce farmárov, 21 delegácií – veľká delegácia z Nemecka (700). Hlavné slovo však mali sektory chovu ošípaných, pestovatelia olivového oleja a prvovýrobcovia mlieka. Požadovali férové ceny. Nemci poukázali na zlú organizáciu demonštrácie, keď ich rečník ktorý mal prejav o negatívnych vplyvoch zavedenia EID sa nedostal na tribúnu. Tým pádom bola problematika oviec v úzadí a riešilo sa hlavne mlieko.

Autor: Ing. Michal Žugec, zástupca ZCHOK, správa zo zasadania pracovnej skupiny pre ovce a kozy, ktoré sa konalo 30. 06. 2009 v Bruseli

Nové genealogické línie baranov plemena cigája a zošľachtená valaška na Slovensku

¹Doc. Ing. Milan Margetín, PhD.

²Ing. Július Šutý

¹Centrum výskumu živočíšnej výroby, Ústav chovu oviec a kôz Trenčianska Teplá;

²Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku, Banská Bystrica

V chove a šľachtení oviec na Slovensku majú stále význam genealogické línie baranov. Ich zakladateľmi boli v minulosti spravidla vynikajúce čistokrvné barany importované zo zahraničia. Mnohé v súčasnosti evidované genealogické línie pôsobia v kontrolovaných chovoch už desiatky rokov. Príkladom môže byť napríklad línia Kamendin, Vankoe, Kamo, Ogledno pri cigájskych ovciach alebo línia Angličan, Kandy, Sunflower, Bartindale a ďalšie pri plemene zošľachtená valaška. Zakladanie genealogických línií bolo a je motivované tým, aby sa v čo najširšom meradle využili v šľachtiteľských a rozmnožovacích chovoch, ale aj v chovoch úžitkových cenné gény zakladateľa línie. Genetický efekt zakladateľa línie sa samozrejme prejavuje najmä pri dcérach a synoch, pri vnukoch a vnučkách, ale v ďalších rokoch sa priamy efekt zakladateľa línie postupne vytráca a po niekoľkých generáciách je minimálny, až nulový. Je to spôsobené aj tým, že na rozdiel od špičkových býkov, zmrazené semeno baranov - zakladateľov genealogických línií neexistuje, keďže inseminácia oviec hlbokozmrazeným semenom baranov si stále nenašla na Slovensku svoje miesto. Svoju úlohu v permanentnom

oslabovaní efektu zakladateľa línie zohráva aj priestorová izolácia. Genetická príbuznosť napr. línie Sirig z východného Slovenska, s baranom tej istej línie zo západného Slovenska, je vo väčšine prípadov prakticky nulová. Význam genealogických línií, ktoré pôsobia v chovoch aj niekoľko desaťročí, sa preto niekedy preceňuje, a to najmä v kontrolovaných chovoch, v ktorých sú známe pôvody jahniat zo strany otca i matky. Rozhodujúcu úlohu v šľachtení zohráva konkrétny baran, nie línia. Pozitívum zohrávajú genealogické línie stále v úžitkových chovoch, kde striedanie línií je ur-

čítou formou kontroly príbuzenskej plemenitby.

Napriek vyššie uvedeným problémom s efektívnejším využitím cenných génov zakladateľov línií, chovatelia oviec sa stále veľmi intenzívne o nové línie zaujímajú. V posledných rokoch chovateľská prax poukazovala na nedostatok baranov niektorých genealogických línií, najmä cigájskych, a žiadala aby boli založené nové línie. Po dôslednom prekonzultovaní tejto požiadavky vo Výberovej komisii pre chov oviec pri MPSR boli na zasadnutí Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK dňa 29.4.2009 v Trenčianskej

Teplej prerokované a schválené konkrétne podmienky a postup pri výbere zakladateľov nových línií, a to pre plemeno C a ZV, kde sa nedostatok línií prejavil najvypuklejšie.

Bolo rozhodnuté, že výber zakladateľov nových línií bude robený z aukčných baranov narodených na Slovensku v roku 2008, ktorí sa umiestnia čo najvyššie v rebríčku TOP baranov zoradených podľa aktuálnej plemennej hodnoty za produkciu mlieka resp. veľkosť vrhu. Rozhodnutie vybrať zakladateľov línií osobitne pre produkciu mlieka a osobitne pre veľkosť vrhu bolo motivované tým,

Tab.1: Zoznam plemenných baranov - zakladateľov nových línií podľa mliekovej úžitkovosti

Č. barana (CEHZ)	Plem.	Chovateľ (menovka)	Nový názov línie (podľa požiadavky chovateľa)	Nové číslo línie (pridelené ÚPZ Žilina)
SK 1068974	C	PD Mošovce (509-039)	SOCO VAN-09	1534
SK 1188793	C	Agrofarma s.r.o Červený Kameň (302-086)	VRŠATEC-09	1538
SK 1193937	C	PD Žemberovce (402-135)	SELČAN-09	1536
SK 1115780	C	AGRO-LENT s.r.o., Malý Šariš (707-050)	KANCIR-09	1537
SK 1178366	ZV	PD Liptovské Hole Kvačany (505-020)	GEROČ-09	1343
SK 1200948	ZV	AGROTRADE GROUP hosp. Turček (509-041)	TURČEK-09	1344
SK 1178227	ZV	PD Važec (505-530)	KRIVÁŇ-09	1345
SK 1185593	ZV	NOFA- Ing. N. Fassinger (703-369)	FASSINGER-09	1346

Tab. 2: Zoznam plemenných baranov - zakladateľov nových línií podľa veľkosti vrhu

Č. barana (CEHZ)	Plem.	Chovateľ (menovka)	Nový názov línie (podľa požiadavky chovateľa)	Nové číslo línie (pridelené ÚPZ Žilina)
SK 1193904	C	PD Žemberovce (402-135)	ŽEMBERY-09	1538
SK 1200572	C	PD Sklabiňa (506-044)	ZÁBORAN-09	1539
SK 1200678	C	SHR Peter Karcol (506-034)	TURIEC-09	1540
SK 1116313	C	PD Tulčík- Demjata (707-305)	SEKČOV-09	1541
SK 1113667	C	PD Jarovnice (708-053)	HERMAN-09	1542
SK 1179847	ZV	PD Liptovské Revúce (508-023)	BORIŠOV-09	1347
SK 1204933	ZV	AGROSPOL Hradová (609-057)	TISOVČAN-09	1348
SK 1183048	ZV	SHR Tomáš Dziak (710-704)	DZIAK-09	1349

Zakladateľ línie zo Žemberoviec

Zootechnici s baranmi nových línií SEKČOV-09 a HERMAN-09

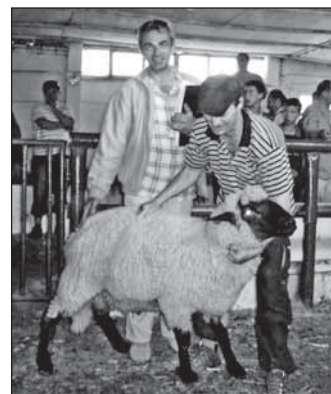
že tieto 2 ukazovatele rozhodujúcou mierou ovplyvňujú ekonomiku chovu. Pri výbere baranov, ktorí mali byť zakladateľmi línie pre produkciu mlieka sa samozrejme prihliadalo aj na ich plemennú hodnotu pre veľkosť vrhu a naopak. Aby mohol byť niektorý baran zakladateľom novej genealogickej línie, musel mať aj zodpovedajúci exteriér, čomu členovia Výberovej komisie pre chov oviec pri MPSR venovali na jednotlivých nákupných trhoch v r. 2009 patričnú pozornosť. Veľmi závažným spôsobom zasiahlo do výberu zakladateľov línií genotyp priónového génu. Rozhodnuté bolo, že zakladateľom línie môže byť len baran 1. rizikovej skupiny (genotyp ARR/ARR), pričom požadovaná bola čo najvyššia výsledná trieda plemennej hodnoty (ER, EA). Podstatnú úlohu pri predkladaní konečných návrhov na zakladateľov línií ale zohrávala plemenná hodnota za produkciu mlieka resp. plemenná hodnota za veľkosť vrhu.

Na zasadnutí Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK bol prijatý jednoznačne aj názor, aby pri predkladaní konečných návrhov na zakladateľov línií bol zohľadnený aj región chovu. Preto boli vyberaní zakladatelia línií na všetkých nákupných trhoch baranov plemena cigája a zošľachtená valaška. Chovateľom oviec bolo navrhnuté, aby v názvoch nových genealogických línií bolo zohľadnené miesto ich narodenia (chovu), produkčnú prednosť a iné vlastnosti typické pre vybraného barana, ktoré vzbudia u producentov baranov aj po niekoľkých rokoch hrdosť a zadosťučinenie za dobre vykonávanú šľachtiteľskú prácu.

V tab. 1 a tab. 2 je uvedený konečný zoznam plemenných baranov, ktoré boli v roku 2009 vybratí na základe vyššie uvedených kritérií za zakladateľov nových genealogických línií, a to podľa mliekovej úžitkovosti a veľkosti vrhu. Ide v skutku o excelentné barany, ktoré majú vynikajúce genetické predispozície

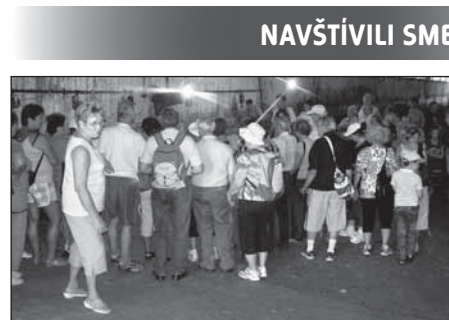
Baran novej línie DZIAK-09

Cigájsky baran novej línie KANCIR-09

pre produkciu mlieka resp. plodnosť. U všetkých svojich dcér by mali výrazne zvýšiť produkciu mlieka alebo počet jahniat vo vrhu. Vybraté boli napríklad barany, ktoré by mali u dcér zvýšiť produkciu mlieka za dojnú periódu až o 20 resp. 30 litrov v porovnaní s priemerom populácie. Snahou všetkých zainteresovaných na šľachtiteľskom procese a najmä majiteľov uvedených baranov by malo byť, aby

tieto priniesli každoročne čo najviac potomkov tak, aby sa ich cenné gény čo najrýchlejšie rozšírili do chovov všetkých stupňov. Sme presvedčení, že chovatelia (majitelia) zakladateľov línií sú natoľko uvedomelí a skúsení, že urobia všetko pre to, aby už v tomto roku boli počas pripúšťacieho obdobia tieto barany čo najefektívnejšie využité a priniesli na budúci rok čo najviac kvalitných potomkov. □

NAVŠTÍVILI SME

Agroturistika v praxi

Sme firma zaoberajúca sa okrem iného aj chovom oviec. Keďže sa v našej blízkosti nachádzajú obľúbené turistické centrá, rozhodli sme sa ponúknuť možnosť pobytu na farme pre návštevníkov regiónu. Prvoradým cieľom však bola pre nás propagácia chovu oviec a ovčiarstva.

Pravidelne každý piatok organizujeme poznávací zájazd na našu farmu pre rekreatantov z Ľubovnianskych kúpeľov. Tento krátky jed-

nodňový výlet im spestrujeme rôznymi sprievodnými akciami. Nosným programom pre návštevníkov je vždy ich oboznámenie s prácou okolo oviec. Snažíme sa im vždy premietnuť jednotlivé úkony, ktoré vykonáva ovčiar počas celého roka. Počas strihania oviec sme im pobyt ešte spestrili vyhlásením súťaže v strihaní oviec. Strihanie oviec nám robia bratia Hankovský. Víťazom súťaže sa stal Ján Hankovský. Pre rekreatantov má-

me pripravenú aj ochutnávku výrobkov z chovu oviec. Avšak ponúkame im aj ovocné produkty v „kvapalnej forme“. Všetci od nás odchádzajú veľmi spokojní a obohatení o zážitky s prostredím slovenského ovčiara.

Na záver by som Vás všetkých chcel pozvať na salaš nie len u nás ale kdekoľvek na Slovensku. Jedine tak môžeme chov oviec dostať späť do povedomia ľudí a presvedčiť ich o vysokej úrovni nášho ovčiarstva a kvalite našich výrobkov.

Autor: Jaroslav Kunderát
BAJER AGRO spol. s r.o. Bajerovce

Boli sme pri tom: "OVENÁLIE ZLOBICE 2009"

Tradičia pokračuje. V dňoch 15.-16.8.2009 sa v Českej Republike v areáli Zlobice (15 km od Brna) uskutočnila 10.celoštátna výstava oviec a kôz a ovčiarske slávnosti „OVENÁLIE Zlobice 2009“. Túto najväčšiu výstavu malých prežuváčov v ČR organizuje v spolupráci so spoločnosťou OVEKO a.s. Svaz chovateľů ovci a koz v ČR.

- Súčasťou programu boli okrem iného:
- otvorené majstrovstvá ČR v strihaní oviec
- súťaž mladých strihačov oviec
- výstava plemien oviec a kôz chovaných v ČR
- ukážka strihania oviec ručnými nožnicami
- ukážky tradičných valašských zvykov, ukážka ovládania ovčiarskych psov, spracovania vlny
- súťaž vo varení kotlíkového gulášu

- súťaž v jedení bryndzových halušiek

Na základe pozvania zo strany SCHOK v ČR sa uvedenej akcie zúčastnila aj slovenská delegácia v zložení: Ing. Jozef Eštočin – predseda predstavenstva ZCHOK, Ing. František Kurilla – podpredsa predstavenstva ZCHOK, Ing. Pavel Srpoň – riaditeľ ZCHOK, Ing. Július Šutý – šľachtiteľ ZCHOK. Ak by si niekto myslel, že účasť zástupcov ZCHOK na Slovensku bola formálna, veľmi by sa mylil. Ing. Eštočin bol vyzvaný k spoluúčasti odovzdávania ocenení víťazov jednotlivých súťaží a ako člen komisie v súťaži varenia kotlíkového (baranieho resp. jahňacieho) gulášu. Ing. Kurilla, Ing. Srpoň a Ing. Šutý boli nominovaní ako nezávislá komisia na vyhodnotenie výstavy oviec a kôz. Ing.

Šutý bol pozvaný ako člen komisie rozhodcov Otvorených majstrovstiev ČR v strihaní oviec. Dá sa povedať, že slovenská delegácia mala o program postarané. Samozrejme, že tieto aktivity nepovažujeme za nepríjemné povinnosti. Podobnú „výpomoc“ nám na základe dlhoročných dobrých vzťahov poskytujú aj naši partneri a priatelia z Českej republiky pri organizácii podujatí na Slovensku.

Otvorené majstrovstvá Českej republiky v strihaní oviec:

Súťaž v strihaní oviec zaznamenala zásadnú zmenu. Po úspešnej reprezentácii našich strihačov v r.2008 na Majstrovstvách sveta v strihaní oviec v Nórsku organizátori strihačských súťaží na Slovensku (Liptovská Lúžna

Výsledková listina 12. otvoreného MR ve střihu ovcí - Zlobice 2009

kolo: kvalifikace mužů 1

rozhodčí: 1 1

Start. číslo	Stan.	Jméno a příjmení	Počet kusů	Čas		Vstupní údaje				Celk. p.+o.	Získané body za				Umístění
				celkem	na ks.	min.	vteř.	práce	ovce		čas	práci	ovce	celk.	
1	1	Švarc Karel	5	0:13:43	0:02:45	13	43	21	36	57	41,2	4,2	7,2	52,6	5
2	2	Smoleňák Pavel	5	0:14:15	0:02:51	14	15	27	83	110	42,8	5,4	16,6	64,8	7
3	3	Neugebauer Lukáš	5	0:11:54	0:02:23	11	54	12	37	49	35,7	2,4	7,4	45,5	3
4	4	Jarosz Jan	5	0:12:45	0:02:33	12	45	30	86	116	38,3	6	17,2	61,5	6
5	1	Jarosz Krystian	5	0:08:54	0:01:47	8	54	25	67	92	26,7	5	13,4	45,1	2
6	2	Smoleňák Šimon	5	0:11:30	0:02:18	11	30	25	50	75	34,5	5	10	49,5	4
7	3	Slunéčko Milan	5	0:17:46	0:03:33	17	46	33	42	75	53,3	6,6	8,4	68,3	8
8	4	Blumelhuber Rainer	5	0:09:49	0:01:58	9	49	20	29	49	29,5	4	5,8	39,3	1

Výsledková listina 12. otvoreného MR ve střihu ovcí - Zlobice 2009

kolo: kvalifikace mužů 2

rozhodčí: 1 1

Start. číslo	Stan.	Jméno a příjmení	Počet kusů	Čas		Vstupní údaje				Celk. p.+o.	Získané body za				Umístění
				celkem	na ks.	min.	vteř.	práce	ovce		čas	práci	ovce	celk.	
1		Smoleňák Šimon	5	0:10:45	0:02:09	10	45	33	54	87	32,3	6,6	10,8	49,7	4
2		Jarosz Krystian	5	0:10:22	0:02:04	10	22	21	57	78	31,1	4,2	11,4	46,7	2
3		Neugebauer Lukáš	5	0:10:59	0:02:12	10	59	23	53	76	33	4,6	10,6	48,2	3
4		Smoleňák Pavel	5	0:15:01	0:03:00	15	1	45	63	108	45,1	9	12,6	66,7	7
5		Slunéčko Milan	5	0:19:23	0:03:53	19	23	35	60	95	58,2	7	12	77,2	8
6		Blumelhuber Rainer	5	0:10:38	0:02:08	10	38	21	21	42	31,9	4,2	4,2	40,3	1
7		Švarc Karel	5	0:12:33	0:02:31	12	33	17	45	62	37,7	3,4	9	50,1	5
8		Jarosz Jan	5	0:12:33	0:02:31	12	33	29	63	92	37,7	5,8	12,6	56,1	6

Výsledková listina 12. otvoreného MR ve střihu ovcí - Zlobice 2009

kolo: kvalifikace mužů 3

rozhodčí: 1 1

Start. číslo	Stan.	Jméno a příjmení	Počet kusů	Čas		Vstupní údaje				Celk. p.+o.	Získané body za				Umístění
				celkem	na ks.	min.	vteř.	práce	ovce		čas	práci	ovce	celk.	
1		Smoleňák Pavel	5	0:15:01	0:03:00	15	1	51	65	116	45,1	10,2	13	68,3	8
2		Jarosz Jan	5	0:10:37	0:02:07	10	37	34	61	95	31,9	6,8	12,2	50,9	6
3		Smoleňák Šimon	5	0:10:41	0:02:08	10	41	35	56	91	32,1	7	11,2	50,3	5
4		Neugebauer Lukáš	5	0:10:16	0:02:03	10	16	17	43	60	30,8	3,4	8,6	42,8	3
5		Slunéčko Milan	5	0:16:48	0:03:22	16	48	27	30	57	50,4	5,4	6	61,8	7
6		Jarosz Krystian	5	0:07:43	0:01:33	7	43	31	75	106	23,2	6,2	15	44,4	4
7		Švarc Karel	5	0:10:37	0:02:07	10	37	22	32	54	31,9	4,4	6,4	42,7	2
8		Blumelhuber Rainer	5	0:09:29	0:01:54	9	29	18	32	50	28,5	3,6	6,4	38,5	1

Výsledková listina 12. otvoreného MR ve střihu ovcí - Zlobice 2009

kolo: finále mužů

rozhodčí: 1 1

Start. číslo	Stan.	Jméno a příjmení	Počet kusů	Čas		Vstupní údaje				Celk. p.+o.	Získané body za				Umístění
				celkem	na ks.	min.	vteř.	práce	ovce		čas	práci	ovce	celk.	
1		Blumelhuber Rainer	10	0:19:19	0:01:56	19	19	42	58	100	58	4,2	5,8	68	1
2		Jarosz Krystian	10	0:18:43	0:01:52	18	43	42	103	145	56,2	4,2	10,3	70,7	3
3		Švarc Karel	10	0:23:00	0:02:18	23	0	41	76	117	69	4,1	7,6	80,7	4
4		Neugebauer Lukáš	10	0:19:49	0:01:59	19	49	21	75	96	59,5	2,1	7,5	69,1	2

Výsledková listina 12. otevřeného MR ve stříži ovcí - Zlobice 2009

kolo: mladí stříhači

rozhodčí: 1 1

Start. číslo	Stan.	Jméno a příjmení	Počet kusů	Čas		Vstupní údaje				Celk. p.+o.	Získané body za				Umístění
				celkem	na ks.	min.	vteř.	práce	ovce		čas	práci	ovce	celk.	
1		Kašpar Daniel	3	0:14:40	0:04:53	14	40	64	80	144	44	21,3	26,7	92	2
2		Švarc Karel junior	3	0:13:52	0:04:37	13	52	39	60	99	41,6	13	20	74,6	1

2.8.2009) aj v Českej republike prispôbili pravidlá súťaže predpokladaným podmienkam na Majstrovstvách sveta v strihaní oviec v r. 2010 vo Walese. Kritériá sa sprísnil, ale profesionáli dokázali, že sú naozaj profesionáli. Strihačská súťaž bola naozaj medzinárodná, okrem domácich súťažiacich (Karel Švarc, Lukáš Neugebauer, Milan Slunéčko) sa zúčastnili aj zahraniční strihači – Šimon Smoleňák, Pavel Smoleňák (obidvaja Slovenská republika), Jan Jarosz, Krystian Jarosz (obidvaja Poľská republika), Rainer Blumelhuber (Spolková republika Nemecko). Súťaž mala veľmi korektný priebeh. Celkovým víťazom Otvorených majstrovstiev Českej republiky v strihaní oviec sa stal pán Rainer Blumelhuber (SRN). Novým majstrom Českej republiky sa stal pán Lukáš Neugebauer. Blahoželáme. Konečné výsledky Otvorených majstrovstiev Českej republiky v strihaní oviec sú uvedené v tabuľke č. 1. Tabuľka je prevzatá z oficiálneho vyhodnotenia Otvorených majstrovstiev Českej republiky v strihaní oviec so súhlasom riaditeľa súťaže.

Ovenálie 2009 Zlobice boli vydareným, technicky aj personálne veľmi dobre zabezpečeným spoločenským podujatím. Sme presvedčení, že pozitívne ovplyvnilo nie len odbornú, ale aj laickú verejnosť.

Autor: Ing. Július Šutý

Výsledková listina 12. otevřeného MR ve stříži ovcí - Zlobice 2009

kolo: kvalifikace muži součet

	Jméno a příjmení		Body z kol	Součet	Průměr	Umístění
F	Blumelhuber Rainer	I.	39,25	118,0	39,33	1
	Blumelhuber Rainer	II.	40,3			
	Blumelhuber Rainer	III.	38,45			
	Jarosz Jan	I.	61,45	168,4	56,12	6
	Jarosz Jan	II.	56,05			
	Jarosz Jan	III.	50,85			
F	Jarosz Krystian	I.	45,1	136,2	45,38	2
	Jarosz Krystian	II.	46,7			
	Jarosz Krystian	III.	44,35			
F	Neugebauer Lukáš	I.	45,5	136,5	45,48	3
	Neugebauer Lukáš	II.	48,15			
	Neugebauer Lukáš	III.	42,8			
	Slunéčko Milan	I.	68,3	207,3	69,08	8
	Slunéčko Milan	II.	77,15			
	Slunéčko Milan	III.	61,8			
	Smoleňák Pavel	I.	64,75	199,7	66,55	7
	Smoleňák Pavel	II.	66,65			
	Smoleňák Pavel	III.	68,25			
	Smoleňák Šimon	I.	49,5	149,4	49,80	5
	Smoleňák Šimon	II.	49,65			
	Smoleňák Šimon	III.	50,25			
F	Švarc Karel	I.	52,55	145,3	48,42	4
	Švarc Karel	II.	50,05			
	Švarc Karel	III.	42,65			

Produkčný potenciál aukčných baranov krížencov ZVxVF a ZVxLCxVF v roku 2008

Ospravedlnenie: V minulom čísle sme neuverejnili tento príspevok kompletný, preto ho uverejňujeme opäť v úplnom znení. Autorovi sa ospravedľujeme. Redakčná rada.

Špecifické postavenie v štruktúre plemien oviec chovaných na Slovensku má plemeno **zošľachtená valaška (ZV)**, pretože je jediné autochtónne (doma vyšľachtené a uznané) plemeno, ktoré je súčasťou národného kultúrneho bohatstva. Uplynulé roky jednoznačne potvrdili potenciálnu výkonnosť a špecifické schopnosti genofondu vyšľachteného plemena. Ďalšia cieľavedomá plemenitba realizovaná **zámernou selekciou**, musí vytvárať **trvalý selekčný tlak na postupnú zmenu ge-**

notypového zloženia následných generácií prejavom sa vyššou úžitkovosťou v hlavných selektovaných znakoch (produkcia mlieka, plodnosť). Táto **zmena** sa musí dosiahnuť nezávisle od toho, či sa chovateľ rozhodne udržiavať stádo na báze **čistokrvnej plemenitby**, alebo využije rôzne formy **pozmeňovacieho kríženia**. Preto vnútorná štruktúra plemena v rámci chovu I. stupňa KU musí rozlišovať **chránené chovy** (tzv. génové rezervy), v ktorých sa bude realizovať prísna čistokrvná plemenitba a ostatné ŠCH – RCH plemena ZV, v ktorých sa môže realizovať aj **medziplemené kríženie**. Táto hierarchia chovu sa musí urobiť urýchlene, pretože rôzne formy pozmeňovacieho kríženia na báze plemena ZV, ale aj

plemena Cigaja naberajú značnú dynamiku, pritom nie vždy s potrebným efektom.

V príspevku hodnotiacom „Reprodukčnú výkonnosť bahníc“ za rok 2007 v I. stupni KU sme konštatovali, že v stádach zapojených do **mliekového programu**, zošľachtovacie a kombinčné kríženie u plemena ZV využitím baranov plemena východofrízske (VF) a lacuane (LC) malo pozitívny vplyv na zvýšenie ukazovateľov plodnosti: plodnosť na pripustené bahnice sa zvýšila zo 101,5 % (ZV) na 108,1 % (krížence), plodnosť na obahnenú bahnicu zo 125,6 % na 147,8 %, zvýšilo sa aj percento viacpočetných vrhov z 19,2 % na 26,9 %. Nepriaznivý dopad sa potvrdil vo zvýšení podielu predčasne vyradených a jalových bah-

Tab. 1 Hodnotenie plodnosti aukčných baranov odhadom PH u krížencov ZVxVF a ZVxLCxVF v roku 2008

Ukazovateľ	ZV x VF n = 25		ZV x LC x VF n = 83		Spolu n = 108	
	n	%	n	%	n	%
PH ČT						
vynikajúca +++	3	12,0	29	35,0	32	29,6
nadpriemerná ++	15	60,0	39	47,0	54	50,0
priemerná +	7	28,0	10	12,0	17	15,7
podpriemerná N	0	-	5	6,0	5	4,7

Tab. 2 Zatriedenie podľa KP aukčných baranov krížencov ZVxVF a ZVxLCxVF v roku 2008

Ukazovateľ	ZV x VF n = 25		ZV x LC x VF n = 83		Spolu n = 108	
	n	%	n	%	n	%
KP						
5	10	40,0	29	34,9	39	36,1
4	5	20,0	33	39,9	38	35,2
3	1	4,0	7	8,4	8	7,4
2	7	28,0	4	4,8	11	10,2
1	2	8,0	7	3,4	9	8,3
0	0	-	3	3,6	3	2,8

Tab. 3 Hodnotenie mliekovej úžitkovosti odhadom PH aukčných baranov krížencov ZVxVF a ZVxLCxVF v roku 2008

Ukazovateľ	ZV x VF n = 25		ZV x LC x VF n = 83		Spolu n = 108	
	n	%	n	%	n	%
PH MU ČT						
vynikajúca +++	0	-	29	34,9	29	26,8
nadpriemerná ++	0	-	45	54,2	45	41,7
priemerná +	18	72,0	9	10,9	27	25,0
podpriemerná N	7	28,0	0	-	7	6,5

Tab. 4 Hodnotenie intenzity rastu aukčných baranov krížencov ZVxVF a ZVxLCxVF v roku 2008

Ukazovateľ	ZV x VF n = 25		ZV x LC x VF n = 83		Spolu n = 108	
	n	%	n	%	n	%
IR ČT						
vnikajúca +++	5	20,0	4	4,8	9	8,3
výborná ++	7	23,0	11	13,3	18	16,7
dobrá +	7	28,0	30	47,0	46	42,6
nízka N	6	24,0	25	30,1	31	28,7
zlá NN	0	-	4	4,8	4	3,7

níc (z 19,2 % na 26,9 %). Ide pravdepodobne o zníženie adaptačnú schopnosť na dané chovateľské prostredie. Preto v ďalšom období bude treba dôsledne sledovať koľko krížených jedincov najmä z viacpočetných vrhov sa vyberie (vyselektuje), odchová a zaradi do pozície rodičov, ako budúcich nosičov vlôh pre viacpočetné vrhy v genotypy potomkov a potvrdí sa tak ich vyššia reprodukčná výkonnosť.

V tomto príspevku pokračujeme v hodnotení a analýze produkčného potenciálu aukčných baranov, produktov zošľachťovacieho (ZVxVF) a kombinačného kríženia (ZVxLCxVF) na báze plemena ZV predvedených na NT v roku 2008.

Hodnotenie **plodnosti** (tab. 1) vyjadrené odhadom PH potvrdzuje, že do reprodukčného procesu vstupujú s vyšším produkčným potenciálom barany z kombinačného kríženia (ZVxLCxVF), z ktorých najvyššiu ČT (+++) dosiahlo až 35,0 % baranov v porovnaní s krížencami ZVxVF (12,0 %). U obidvoch súborov je najpočetnejšie zastúpená ČT ++. Bude treba

dôkladne zvažovať či potenciál baranov v ČT-N (6,0 %) bude prínosom pre plemenitbu a či koreluje s cieľmi šľachtienia zošľachtených valašiek (uplatniť prísnejšie kritéria).

Aj zatriedenie baranov v jednotlivých KP (tab. 2) vyjadruje podobnú tendenciu v prospech trojplemenného kríženia. Ukrížencov ZVxLCxVF je v KP_{5,4} zaradených až 74,8 % baranov, pričom u krížencov ZVxVF len 60,0 %. Frekvencia v KP_{0,1} potvrdzuje, že 8,0 – 7,0 % hodnotených baranov jedináčikov má rodičov, z ktorých jeden, alebo obidvaja rodičia sú jedináčikovia. Barany s uvedenými KP v súčasnosti by sa nemali podieľať na reprodukcii a vystupovať v pozícii zošľachtených baranov.

Hodnotenie **mliekovej úžitkovosti** (odhadom PH) jednoznačne favorizuje krížence ZVxLCxVF, u ktorých 89,1 % baranov dosiahlo vynikajúcu a nadpriemernú MU, pričom krížené barany ZVxVF len priemernú (72,0 %) a podpriemernú (28,0 %) MU, čo výrazne zostáva aj za hodnotením MU baranov u pleme-

na ZV. Z tohto aspektu je treba dôslednejšie robiť **zámernú selekciu na rodičov a ich potomkov**.

Hodnotenie **intenzity rastu** je priaznivejšie v prospech dvojplemenných krížencov ZVxVF, u ktorých 48,0 % baranov dosiahlo vynikajúcu a výbornú IR a u krížencov ZVxLCxVF len 18,1 %. V neprospech tohto súboru je aj vysoké percento baranov s nízkou a zlou IR (34,9 %).

Záver

Ďalšie dotváranie plemena ZV využitím kombinačného a zošľachťovacieho kríženia s plemenami VF a LC je dlhodobý zložitý proces, v ktorom špecifické vplyvy chovateľského prostredia môžu často prekryvať efekty génov. Preto **zámerná selekcia a zlepšovanie chovateľského prostredia musia postupovať súbežne**.

*Autor: Prof. Ing. Milan Gajdošík, CSc.
emeritný profesor SPU v Nitre*

Juraj Vaľko - dlhoročný plemenársky pracovník v Prešovskom regióne

Vyznanie k svojmu životnému jubileu

Narodil som sa 16.3.1949 v Kružlove okres Bardejov, pochádzam z robotníckej rodiny ako piate dieťa so šiestich súrodencov. V školskom roku 1964/1965 som začal študovať na poľnohospodárskom odbornom učilišti vo Svidníku, v druhom ročníku som prestúpil na SPTŠ Medzilaborce. Štúdium som úspešne ukončil maturitnou skúškou v roku 1969. Prvé roky

v poľnohospodárstve som smeroval i na PD Kružlov, kde som pracoval na úseku rastlinnej a živočíšnej výroby. Na Krajský plemenársky podnik Košice – OS-KPP Bardejov som nastúpil dňa 7.7.1970, kde som pracoval ako obvodný plemenársky zootechnik

pre výkon kontroly úžitkovosti HD po dobu troch rokov. V máji r. 1973 som začal pracovať úseku KU oviec v prvých začiatkoch ako samostatný zootechnik, neskôr ako konzultant pre výkon KU oviec. Kontrolu úžitkovosti som vykonával na populácií 1100 kusov oviec v rozmnožovacom chove Raslavice, Lenartov, Lukov, Richvald v okrese Bardejov. V rokoch 1975-1980 som spolu s chovateľmi po prehodnotení chovateľsko-plemenárskych výsledkov začal pripravovať prvé chovy plemena cigája na uznanie za chov šľachtiteľský. V tomto časovom horizonte boli postupne uznané tieto šľachtiteľské chovy: Lenartov, Lukov, Raslavice a Richvald. Postupne som v 80-tich rokoch do kontroly úžitkovosti zapojil ďalšie chovy v okrese Bardejov. Boli to chovy Hankovce, Stuľany, Giraltovec, Zborov, Nižná Polianka, Marhaň. Neskôr tieto populačné jednotky boli uznané ako chovy rozmnožovacie. Osemdesiate roky v mojej profesionálnej kariére boli najprogressívnejšie. Začala sa realizovať plemenitba umelou insemináciou hlboko zmrazeným spermatom v chove Lužany a čerstvým semenom v chove Raslavice. Už v tomto období som v spolupráci s VUO Trenčín a s Veterinárnou univerzitou Košice vykonával kontrolu mliekovej úžitkovosti a synchronizáciu ruje u oviec – v chove Marhaň. Od 1.7.1979 som pri mojej profesionálnej kariére začal robiť aj kontrolného dôvernika pre Slovenský zväz drobnochovateľov MOSZD – Železník okres Svidník pre chov východofrízskych oviec. V tomto zväze pôsobím doteraz, za uvedené časové obdobie som spolu s chovateľmi vyprodukoval niekoľko sto ple-

menných baranov a plemenných jahničiek do úžitkových chovov. Východofrízské plemeno sa využívalo na zošľachťovacie kríženie našich plemien cigája a zošľachtená valaška s cieľom zvýšiť hlavne mliekovú úžitkovosť a plodnosť. V deväťdesiatych rokoch mojej profesionálnej kariéry na úseku ovčiarstva postupne zavádzam kontrolu úžitkovosti v okresoch Stropkov a to v chovoch Bukovce, Brusnica, Driečna, v okrese Svidník chov Cigla, Mlynárovce, Kukova, Dľhoňa, v okrese Medzilaborce chov Čertizné a v okrese Vranov/T to boli chovy ŠCH Bystré a Čaklov. V roku 2007 boli na návrh chovateľov ústredná výberová komisia uznala ďalšie nové ŠCH: ŠCH Bukovce u plemena cigája a ŠCH Driečna u plemena nemecká čiernohlavá ovca, v Bardejovskej Novej Vsi u JUDr. Sopka – plemeno KENT.

Počas mojej skoro štyridsaťročnej profesionálnej kariéry na úseku ovčiarstva som sa snažil spolu chovateľmi neustále zvyšovať úroveň šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov hlavne v ukazovateľoch mliekovej úžitkovosti a plodnosti. Vynikajúce línie plemenných baranov ohodnotených na aukčných trhoch sme potom aplikovali v plemenitbe na úrovni úžitkových chovov Prešovského regiónu u plemena cigája a valaška. V roku 2008 sa chov Agro-Raslavice, s.r.o. u plemena cigája umiestnil v kontrole mliekovej úžitkovosti na I. miesto v rámci SR- množstvo mlieka 146,3 litrov, tuk-11,89, bielkovina 8,79. Mojm ocenením boli výsledky, za ktorú kolektív regionálneho strediska Prešov, ako aj ja sme dostali celý rad ocenení a uznaní. To naplnilo môj život, práca mi bola i zároveň mojm koníčkom. □

OBRÁZKY Z BONITÁCIÍ

NOFA Ing. Norbert Fassinger

PD Hranovnica

PD Jarovnice-Uzovské Pekľany

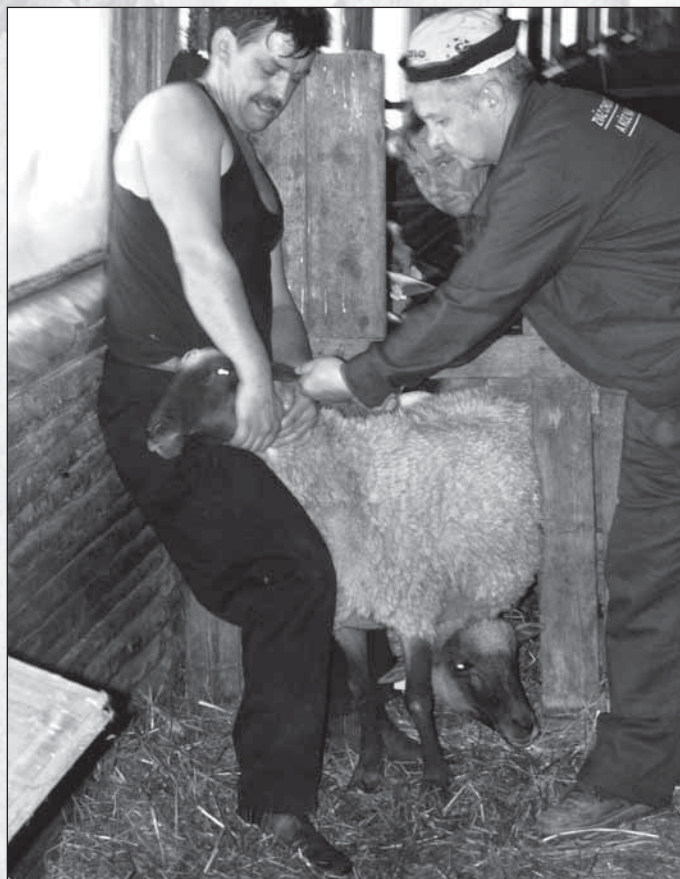
PD Kapušany-Nemcovce

SHR Tomáš Dziak

PD Malcov

Agroekoslužby Bukovce

OBRÁZKY Z BONITÁCIÍ

PD Olšavica-Brutovce

PD Široké-Vítaz

PD Tulčák-Demjata

PD Velký Lipník

PD Jarovnice-Hermanovce

PD Zmagurie Sp. Hanušovce

Pol'noprodukt Cigla

OBRÁZKY Z BONITÁCIÍ

PD Brezov-Kalnište

RD Litmanová

PD Kaušany-Chmeľov

TOMAK, s.r.o. Podolíneč

Informačná konferencia Aktuálne otázky v oblasti chovu oviec a kôz a ich podpory

23.09.2009

Kultúrny dom Andreja Hlinku, Veľká dvorana
A. Bernoláka 1, Ružomberok

Témy:

Podporné nástroje v chove oviec a kôz a krížové plnenie

Výsledky kontroly úžitkovosti a ich využitie v plemenárskej práci chovateľmi oviec a kôz

Výsledky úžitkovosti pozmeňovacieho kríženia na báze plemien ZV a C, vedenie plemenných kníh a aktuálne problémy v chove oviec a kôz na Slovensku

Využitie eurofondov v tatranských podmienkach

Výživa, kŕmenie a konzervácia krmív v chove oviec a kôz

Spolufinancované EŠ

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka:
Európa investujúca do vidieckych oblastí

agro²nform